

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
41/2019
12. október 2019

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA PETER ŠTRELINGER
A JEHO NÁVRATY K PREVRATU
Strana 4.

MINIMÁLNA MZDA UŽ BEZ
POLITICKÉHO POPULIZMU
Strana 5.

DISIDENT ANTON SELECKÝ –
BEZ POLITICKEJ KOREKTNOSTI
Strana 6.

SPISOVATEĽSKÉ ZÁPISKY Z KRAJINY
NIEKOL'KÝCH ZEMEPISNÝCH PÁSIEM
Strana 8.

KŇAZ FERDINAND JURIGA
V POLITICKÝCH ZÁPASOCH
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

„Kto si špiní do vlastného hniezda, nikdy v ňom nebude mať čisto,“ napísal nestor slovenskej historiografie Milan S. Ďurica nielen ako motto svojho bádania o histórii slovenského národa zbavenej ideologického nánosu, ale aj ako výstrahu pred potupovaním vlastných dejín, vlastných tradícií i kultúry a napokon i vlastnej štátnosti. Nikdy nebol tento výstražný tón taký naliehavý ako dnes. Apologéti liberálnej spoločnosti číhajú na nás z novin a obrazoviek, vtikajú nám do hláv svoje „neomylné“ predstavy o demokracii, škodlivom vlastenectve, nacionalizme aj našich historických a dedičných hriechoch. Mnohí z nich, vyškolení v zahraničí, sídlia v ctihodných ústavoch a mimovládnych organizáciách, dávajú piť našim deťom odvar z cudzích škodlivých bylín.

Hovoriť na Slovensku o vlastenectve znamená dostať sa pod paľbu rozličných ideológov aj humoristov. Vlastenectvo je vraj nostalgický závan devätnásteho storočia, oneskorené štúrovské blúznenie, opak európanstva, ktoré hlásať je naša povinnosť. Vlastenectvu, na rozdiel od iných národov, Američanov, Francúzov i Maďarov, sme sa ešte poriadne nenaučili, no už nám ho kdekoľvek zazlieva. Vlastne sme sa ani nemali od koho učiť, ak nerátame boj štúrovcov o národnú svojbytnosť. Po zániku unitárneho Československa niektoré naše tzv. učené hlavy i niektorí politici svorne plakali za spoločným nerovnoprávnym štátom a všetko, čo zaváňalo patriotizmom, vyhlasovali za izolacionizmus a nacionalistické tmárstvo. Zdá sa, že v názore na vlastenectvo a národnú hrdosť sa toho u liberálnych elit veľa nezmenilo. Smutné a neprijateľné je vyjadrenie, prezidentky Slovenskej republiky Zuzany Čaputovej, keď v New Yorku na seanse Globsecu vyriekla desivú vetu, že „národná hrdosť a patriotizmus sa budujú na nenávisti, izolácii a homofóbií“.

Nelahký zápas o slovenské vlastenectvo nás stále čaká. Nie zápas o archetyp národovectva pod zástavou boja proti nepravdom alebo o revíziu hraníc od Tatier až k Blatenskému jazeru, kde sú v zemi zahranbané sídla a kosti našich predkov Pribinu a Koceľa, ale o vlastenectvo ako sebauvedomenie národa, ako prirodzenú hrdosť na svojej korene, svoju kultúru a svoje bytie.

Ludovít ŠTEVKO

Matičiarci sa zídu v októbri na sneme v Liptovskom Mikuláši Novela stanov aj nové programové výzvy

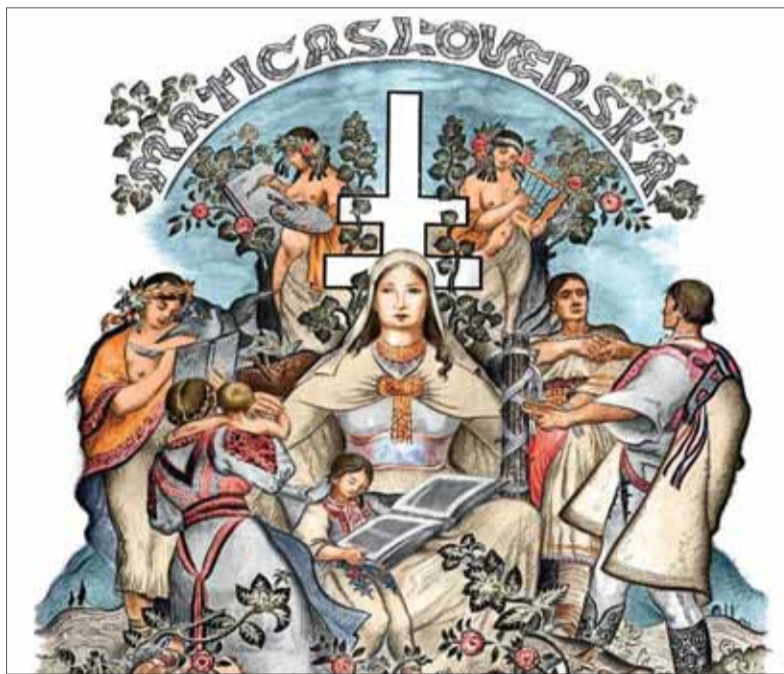
Pavol JAVORSKÝ – Grafika: Martin BENKA, MS

Po dlhšom čase sa bude konať snem Matice slovenskej (MS). Hlavnými bodmi rokovania bude novela stanov MS a schválenie jej programu na ďalšie obdobie. Matičiarci si vypočujú aj správy o činnosti ustanovizne, výsledky jej hospodárenia za ostatné roky od konania posledného valného zhromaždenia v roku 2017 a správu dozorného výboru. Správu o činnosti prednesie predseda Marián Gešper, stanoviská dozorného výboru predloží jeho predseda Štefan Martinkovič a aktuálnu ekonomickú situáciu priblíži správca Maroš Smolec. Snem sa koná 12. októbra v Liptovskom Mikuláši a je jednodňový.

Správca MS vysvetlil, prečo sa snem v posledných rokoch nekonal pravidelne a s menšími časovými rozdielmi: „Bola to otázka financií, ktorých nebolo v Matici od roka 2014 dostatok. Jednoducho sme nemali peniaze na konanie snemu a jeho úlohy riešilo sčasti aj valné zhromaždenie v roku 2017. Situácia sa v posledných rokoch stabilizovala, a preto sme konečne pripravili snem. Chápem, že matičianska členská základňa snem očakávala.“

NOVELA STANOV

Delegátov na snem nominujú miestny odbor i záujmové odbory, ako aj profesijné strediská ústredia Matice. Najdôležitejším bodom programu bude novelizácia stanov. Predseda M. Gešper ju zhodnotil: „Stanovy sú pre Maticu slovenskú ako inštitúciu a jej členskú základňu pomyselný základný zákon, ktorým sa riadi komplexný život našej najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne. Samotná novelizácia preto nemôže byť samoučelná, ale vychádza z konkrétnej praxe a zo skúseností za posledné roky, resp. od roka 2011, keď boli schválené súčasne platné stanovy. Návrhy novelizácie jednotlivých ustanovení nie sú revolučného, ale vyslovene racionálneho a evolučného charakteru. Za posledné roky sa vynorilo viacero otázok, ktoré neboli upravené v stanovách, no vyžiadali si konkrétnu úpravu. Na samotných stanovách

a predloženom znení pracovalo nielen vedenie či predsedníctvo, ale aj výbor a dozorný výbor MS. Množstvo práce vykonalo aj členské ústredie, ktoré je najčastejšie kontaktovaným pracoviskom z hľadiska našich členov a matičianskej základne a najaktívnejšie sa zúčastňuje nielen na podujatiach, ale aj na pracovných zasadnutiach okresných a krajských rád. Preto aj najviac pripomienok a návrhov zasla

práve tento útvar.“ Podľa podpredsedu M. Hanusku novela upresňuje niektoré ustanovenia, ale prináša aj dôležité zmeny: „Po ôsmich rokoch sa konečne môže naplniť zámer, aby členmi výboru neboli tí, o ktorých výbor rozhoduje a dáva im prácu – teda zamestnanci Matice. Zároveň sa znižuje počet členov výboru. Tieto zmeny by mohli pomôcť k tomu, aby výbor bol skutočne výberom najlep-

ších matičiarov z radov dobrovoľníkov miestnych, záujmových, ale i vedec-kých odborov.“

VÝZVY DO BUDÚCNOSTI

Podpredseda MS tiež zdôraznil, že dôležitejší je program, o ktorom bude snem rokovať. Podľa neho ide o moderný, stručný návrh programu, ktorý obsahuje všetky dimenzie matičianskej práce. „Vizia udržať matičianske hnutie a ešte ho rozširovať v súčasných kultúrno-spoločenských podmienkach je odvážna. Ak sa má realizovať, svoje sily budú musieť zapojiť všetci matičiarci. Bola by škoda, keby Matica ostala len zasterilizovaným pamätníkom minulosti v Martine.“ Predseda MS v tejto súvislosti skonštatoval: „Program je nevyhnutne podrobený aktualizácii. Vychádza zo zákonných úloh, ale aj z prirodzených historických úloh Matice slovenskej. Nesmieme však zabudnúť, že môžeme mať tie najlepšie ciele, no realizácia vždy vychádza z konkrétnych ľudí a ich morálnych vlastností. Iba úprimná snaha o zhodu a matičianska jednota nám v skutočnosti môžu zabezpečiť ďalší posun Matice slovenskej vpred. Aj samotný program musíme chápať komplexnejšie, po jeho schválení si bude vyžadovať detailnejšie rozpracovanie po ďalších matičianskych pracoviskách a ústredných útvaroch, čo je rovnako zodpovedná úloha.“

3 OTÁZKY PRE:

Ing. Vladimíra CHOVANA, generálneho riaditeľa spoločnosti Agropartner

Stavy dobytky a oviec opäť klesajú

• **Parlament schválil zákon o povinnosti poskytovateľov stravovania informovať klientov o krajine pôvodu mäsa. Do akej miery to podľa vás ovplyvní slovenskú produkciu?**

Len minimálne. Všetky opatrenia typu „povinnosť informovať“, ktorých bolo v poslednom desaťročí niekoľko, zlyhali a dnes si na ne nikto ani nespomenie. Na Slovensku producentom a spracovateľom, teda poľnohospodárom a potravinárom, dlhodobo a najmä koncepčne chýba potrebná hospodárska politika. Vytvoreniu kvalitných dodávateľsko-odberateľských vzťahov takéto opatrenia nepomôžu. Konzument sa iba dozvie, z ktorého štátu na zemi-guli má na tanieri mäso.

• **V súvislosti so súčasnou epidémiou afrického moru ošipavých nie je čas, aby sa trh a zákazníci viac orientovali na kvalitné hovädzie mäso?**

Spotreba hovädzieho mäsa u nás patrí k najnižším v EÚ – len 4,9 kilogramu na obyvateľa. Za odporúčanou dávkou potravín zaoštipáva takmer o sedemdesiat percent. Ešte horšie sme na tom s teľacím mäsom, jeho spotreba sa blíži k nule, štatisticky sa vyžaduje 0,1 kilogramu na obyvateľa. Pritom teľacie mäso patrí vo výžive k tomu najkvalitnejšiemu, čo sa vo svete zákazníkovi ponúka.

• **Chov hovädzieho dobytky prešiel veľmi ťažkými rokmi, po-**

užívali sa aj slová ako decimovanie. V akom stave je na Slovensku v súčasnosti?

V posledných rokoch rástli počty len v chovoch mäsového dobytky, stavy ostatných plemien dobytky a oviec opäť klesajú. Aj v chove mäsových plemien sa chovatelia pohybuju na hranici rentability výroby, pretože nákladovo nedokážu konkurovať podporovanému zahraničnému mäsu. Pritom máme na hornatom Slovensku predpoklady práve na rozvoj pastevných chovov dobytky a oviec. Stačilo by v pravidlách zmeniť demotiváciu na motiváciu a počty chovaných zvierat budú narastať.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív SNN

V SNN 42/2019
SI PREČITATE

- Profesor JUDr. Ján LAZAR, Dr.Sc., o kľúčovom právnom odvetví v slovenskom prostredí
- Seriál SNN: Malé návraty k veľkej histórii jedinečného slovenského fenoménu – drotárstva
- HLINKA videl JURIGOV prínos v slovenskej politike v zápase za svojbytnosť Slovákov

Hĺbkové aj objavné sondy do pohnutých dejín Matice slovenskej 20. storočia

Mobilizovanie i umlčovanie národných síl

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: (mrs)

Matica slovenská od svojho vzniku v roku 1863 prešla tromi storočiami a v každom musela o svoje prežitie bojovať. Aj v tom dvadsiatom prvom. Historický odbor a Slovenský historický ústav Matice slovenskej zorganizovali prvého októbra vedeckú konferenciu, na ktorej mapovali obdobie 20. storočia, presnejšie od vzniku Československej republiky. Hoci sa dá konštatovať, že napriek tomu, že v roku 1919 došlo k oživotvorení MS, prístup štátnych orgánov k nej mal koloniálny charakter.

Bruno Čanády, jeden z prednášateľov na tému Vývoj legislatívneho postavenia MS v rokoch 1954 – 1997, poznamenal, že MS v roku 1919 nezachovala na zelenej lúke. Riadila sa stanovami a až zákonom z roku 1954 stratila právnu subjektivitu. Odvtedy MS viedol správca poverený poverenikom kultúry. Rok 1968 predstavoval pre MS veľký demokratizačný pohyb; získala právnu subjektivitu, vznikali miestne odbory a jej najvyšším orgánom sa stalo valné zhromaždenie. Toto obdobie však trvalo len do roku 1973, keď došlo dokonca k zániku miestnych odborov. Ako povedal Čanády, mohli sice jestvovať, ale len so súhlasom okresných národných výborov, čo bola taká administratívna

záťaž, že miestne odbory prakticky likvidovala.

■ KULTÚRNA GENOCÍDA

Matica od svojho vzniku prekonala niekoľko režimov i štátov. A predseda kultúrnej genocidy národa, podľa Jozefa M. Rydla, spôsobil až zákon prijatý za ministra kultúry Milana Kňažka v roku 2000. Zákon doslova ukradol Matici knižnicu, keď Slovenskú národnú knižnicu v MS a Pamätník národnej kultúry zlúčil do Slovenskej národnej knižnice v Martine a presunul ju do zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva.

Ján Kačala sa venoval Matici slovenskej v zápasoch o spisovnú slovenčinu v rokoch 1919 – 1995. Poukázal na sku-

točnosť, že slovník slovenského jazyka vyšiel až v roku 1940, a to práve v MS. Slovník naplnil všetky funkcie spisovnej slovenčiny. Etapu od roku 1918 do roku 1940 nazval maticnou normou spisovnej reči. S jazykom bezprostredne súvisí aj charakter štátu a v diskusií zazneli tiež úvahy o jeho vzniku v roku 1918, o úsilí jednotným československým jazykom asimilovať Slovákov do unitárneho štátu. Keď v roku 1931 na pôde Matice, ale za účasti českých odborníkov vznikli prvé oficiálne pravidlá slovenského pravopisu, vzťahujúce sa nielen na pravopis, ale aj na zjednocovanie jazykovej praxe, valné zhromaždenie MS v roku 1932 ich odmietlo. Žiadalo očistiť pravidlá od vplyvu československej.

Predseda Matice slovenskej Marián GEŠPER počas vystúpenia na vedeckej konferencii

Išlo o podnet na zoskupenie viacerých jazykovedcov a v časopise Slovenská reč, založenom v roku 1932, prakticky kontinuálne prebiehala kodifikácia jazyka. Významnú úlohu v ňom zohral redaktor Henrych Bartek. Venoval sa najmä otázkam samostatnosti slovenského jazyka. Po roku 1945 musel opustiť republiku. To viedlo k zabudnutiu jeho diela, ktoré si na konferencii pripomenuli a vyzvali venovať sa tejto významnej osobnosti histórie.

Predseda MS M. Gešper v rámci vystúpenia predstavil novú knihu maticného vydavateľstva Predsedovia Matice slovenskej.

■ VEDECKÁ ČINNOSŤ

Významnou súčasťou činnosti MS sa stalo založenie vedeckých odborov v roku 1920 – historického, jazykovedného a národopisno-pamiatkového. Ibaže v roku 1948 rozhodli štátne orgány o presunutí jej vedeckého pôsobenia do Slovenskej akadémie vied a umení. Na konferencii sa zúčastnil aj prof. Richard Marsina, ktorý sa v roku 1997 významnou mierou zaslúžil o navrátenie vedeckých odborov do MS. Zákon z roku 1997 vrátil Matici vedecké pracoviská, ale oklieštením o Slovenskú národnú knižnicu sa podstatne obmedzil jej výskum.

Slovensko trápí korupcia, chudoba, zlý stav zdravotníctva a školstva

Harabin vstúpil do politického ringu

Ivan BROŽÍK – Foto: archív

Sudca Najvyššieho súdu SR a kandidát na prezidenta Štefan Harabin je volebným lídrom politickej strany Vlasť. Informoval o tom v minulých dňoch na tlačovej konferencii.

Vo svojom prejave kritizoval predsedu Smeru-SD Roberta Fica, predsedu Národnej rady SR Andreja Danku, exprezidenta Andreja Kisku, lídra Spolu a poslancu Miroslava Beblavého, ako aj predsedu koalície Híd Bélu Bugára. Vládnutí si podľa svojich vyjadrení vie predstaviť s každým, kto bude dodržiavať jeho program.

Vo vyhlásení pre tlač Š. Harabin menoval ako problémy Slovenska korupciu, chudobu, stav zdravotníctva a školstva. „Ako sudca so štyridsaťročnou praxou to vidím každý deň, ale nikdy, skutočne ešte nikdy to nemalo také obudné rozmery: zloději, kšeftári a skorumpovaná politická kasta ukradli

našu vlasť,“ konštatoval. Zároveň odmietol odpovedať na akékoľvek ďalšie otázky novinárom preto, že tlačovú besedu televízia nevysielala naživo.

■ BEZ TALÁRA

Od 15. októbra je účinná novela zákona, ktorá zbavuje talára sudcov, ktorí kandidujú do parlamentu a europarlamentu. Sudcovia tak nebudú môcť kandidovať na kandidačnej listine politickej strany či hnutia. Zákon o sudcoch a prísediacich aj podľa ministra spravodlivosti Gáboru Gála hovorí, že sudca nemôže byť členom politickej strany a politického hnutia ani politicky aktívny. „Sudcovia by sa mali rozhodnúť, či chcú súdiť, alebo či

chcú byť v politike,“ povedal minister Gál. Zároveň si myslí, že by sa Štefan Harabin mal vzdať sudcovského postu.

■ JASNÉ STANOVISKO

Predseda Najvyššieho súdu SR Daniela Švecová, ktorá skončila vo svojej funkcii, skritizovala však ešte nečinnosť a rozhodnutia v prípade disciplinárnych konaní proti sudcovi NS SR a exministromi spravodlivosti Štefanovi Harabinovi. Naposledy Daniela Švecová podala v novembri minulého roka návrh na začatie disciplinárneho konania proti Harabinovi pre jeho konanie v trestnej veci Róberta L. a spol. Navrhovala preloženie Harabina na súd nižšieho stupňa

Lídrom novej politickej strany Vlasť je Štefan Harabin.

a zníženie platu o sedemdesiat percent. Doteraz v rozpise práce disciplinárnych senátov na stránke Súdnej rady SR nie je vytyčený termín konania v tejto veci. Je však otázne, či vôbec bude.

Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu v prípade Harabin verzus Slovenská republika už pred rokmi rozhodol, že v disciplinárnom konaní proti predsedovi Najvyššieho súdu SR Štefanovi Harabinovi, vedenom na Ústavnom súde SR, bolo porušené právo Štefana Harabina na neustranný súd podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv. Štefan Harabin vyhral doteraz všetky spory, ktoré boli proti nemu vedené.

■ PREČO POLITIKA?

„Pretože dnes ide o našu vlasť... Naša vlasť treba brániť a musíme z nej urobiť miesto, kde právo, poriadok a spravodlivosť slúžia, ale aj platia rovnako pre každého princípom Padni, komu padni. Len vtedy sa pohneme dopredu, budeme lepšie a dlhšie žiť a porazíme krízu... Politická strana Vlasť, to je návrat ukradnutej vlasti do rúk normálnych ľudí, to je právo, poriadok a spravodlivosť pre každého,“ povedal pri príležitosti oznámenia vstupu do predvolebného politického ringu Štefan Harabin.

VŠIMLI SME SI

Vo chvíľach definitívnej rozlúčky so speváckym fenoménom Karlom Gottom, ktorý zomrel vo veku osemdesiatich rokov, si určite mnohí jeho obdivovatelia za riekou Moravou aj pod Tatrami – ale i v okolitých štátoch, kde mal tiež svoje verné publikum – uvedomujú jeho veľkosť, prínos pre kultúru, populárnu hudbu aj spoločenský život, ktorý svojimi postojmi ako idol niekoľkých generácií ovplyvňoval.

Český slávik (ne)zmĺkol

Sinatra Východu, Božský Kája či Zlatý hlas z Prahy – to boli pomenovania, ktorými štyridsaťdvaťročného Zlatého slávika označovali médiá na Západe.

K mnohým kondolenciám, hodnoteniam a zamysleniam, ktoré v minulých dňoch odznievali a ešte dlho budú zaplňať médiá, by som chcel pridať – na potvrdenie úprimne zarmútených pozitívnych hodnotení a pohľadov – svoju skúsenosť s ním. Vždy, keď bol v Bratislave, veľmi rád využíval príležitosť na návštevu redakcie Smeny na Dostojevského rade, kam prichádzal v sprievode smenárskeho filiálneho redaktora Karla Buceka, ktorý mal Prahu v malíčku aj pod palcom. Bezprostredne si posedel v kruhu redaktorov oddelenia kultúry, kde okrem iných pracoval textár Peter Brhlovič, spisovateľka Gabriela Rothmayrová, jej kamarátka a tiež zdatná literátka Gabika Belanová alebo vtedy elévka, dnes „zaslúžilá“ rozhlasová redaktorka Iveta Pospíšilová. Kto v Smene nebol zdatný literát? Pravdaže, maestrovu návštevu si nenechali ujsť ani ďalší vtedajší redakční mládežníci (dnes o takmer štyridsať rokov starší) a kto mohol, aspoň nakukol do tej družnej partie. Napokon bola pevne spojená anketou Zlatý slávik, ktorá sa kreaovala práve v Smene a českej Mladej fronte. Nebol som z tohto „hviezdneho oddelenia“, aj preto som vnímal ako významenie, keď mi slávny spevák pri ďalších náhodných stretnutiach aspoň kývnutím hlavy dával najavo, že ma registruje – ako trebárs na voľbách miss v Karvinej alebo v karlovarskom grandhoteli Pupp. Preto ma okrem pochopiteľného smútku dvojnásobne zarmúcuje to, čo vyviedol Denník N, kde tohto skutočného veľikána v pripravovanom osočujúcom texte – akože nekrológu – nazval neznámy Oliver Reháč zombiou a idiotom hudby. Čo za banda sa v tomto štvavom plátku zisla? Áno, aj van Gogh, aj Warhol, aj Dostojevský alebo aj Mozart boli v očiach takých ako tento škrabák idiotmi... Lenže Reháč má už „svojich pätnásť minút slávy“ odžitých!

Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Čo nezaznelo o havárii stíhačky Vzdušných síl Slovenskej republiky

Zo všetkého nemožno vyrobiť škandál

„Slovenské“ médiá opäť podsunuli verejnosti jeden veľký blud. Buď zámerne, alebo, čo je ešte horšie, z nevedomosti. Pri Nových Sadoch sa zrútil „lietajúci šrot“ – údajne starý dosluhujúci MiG-29. Lenže je to všetko úplne inak. Netreba požiadať ani Ozbrojené sily Slovenskej republiky, ani ministerstvo obrany o potrebné informácie.

Na vyvrátenie takejto demagogie stačí trochu surfovania po verejne prístupných internetových adresách. Navštívme teda niekoľko adries. Už na prvej z nich sa dozvieme to najpodstatnejšie. Rozkaz na vzlet stíhačiek s nešťastným koncom sa nezrodil na Slovensku, ale v nemeckom centre vzdušných operácií v Uedeme (CAOC – Centrum kombinovaných vzdušných operácií). V tej chvíli to bola iba rutinná záležitosť v rámci rozkazov na pravidelné vzlety ostrej pohotovosti (QRA – Quick Reaction Alert). Zo Sliacha tak vzlietla zostava – dvojčky migov, z ktorých jeden mal imatrikulačné číslo 6526. To je niečo ako tabuľka s evidenčným číslom na automobile. Práve tento stroj havaroval pri Nových Sadoch.

K príčine havárie sa dostaneme neskôr, najprv o samotnom lietadle. MiG-29 sa vyrába od roku 1977. Odvtedy sa ich vyrobilo tisícšesťsto kusov. Konkrétne MiG-29AS s imatrikulačnými znakmi 6526 má vo svojom rodnom liste, ktorý sprevádza každé lietadlo na svete od výroby až po zošrotovanie, dátum DD.MM.2006 a výrobné číslo 2960536065/4906. Teda tento mig mal trinásť rokov. Teda nijaký šrot! Na lietadlo je to úplne zanedbateľný vek. Na

dovolenky lietajú cestujúci bežne v strojach aj trojnásobne starších. Aj novinári v špeciáloch s vládnymi predstaviteľmi. A nijako im to neprekáža. Naposledy pani prezidentka spolu s novinármi absolvo-

ČO INÍ NEPIŠU

Minister obrany Peter GAJDOŠ na improvizovanej tlačovej besede krátko po páde stíhačky OS SR

vala let do USA špeciálom, ktorý lieta už od začiatku deväťdesiatych rokov, teda takmer tridsať rokov. Navyše – spomínaná 6526-ka prešla modernizáciou, čo inak znamená jej totálnu generálku.

Teraz k palivu. Bojové lietadlá sa vždy tankujú po „hrdlo“, bez ohľadu na to, či majú pred sebou pár minút letu, alebo celý plánovaný dolet, konkrétne pri type MiG-29 je to 1430 kilometrov. V momente katapultáže pilota migu zostávalo na letisko v Bratislave šesťdesiat kilometrov. Teda pár minút letu, čo dosiahne aj takpovediac „na výpary“. Ak zostava letela iba okruh nad Slovenskom: Sliach – južná hranica SR – Sliach, nemohla minúť plnú zásobu leteckého paliva, napokon, aj audiozáznamy z miesta havárie obsahujú zvuk bežiacich motorov, teda funkčných. Takže neobstojí škandalózne kuvikanie, že „došlo palivo“. Paliva bolo dosť a zrejme je, že išlo o poruchu signalizácie. Dokonca podľa svedkov z prostredia armády, opakovanú poruchu.

Teda na vysvetlenie v skratke? Havarovaná stíhačka patrila technicky k dokonalým strojom, vekom išlo vlastne ešte o „mladý“ stroj, pilot zvládol kolíznu situáciu na výbornu. Ak by pokračoval v lete na záložné letisko v Bratislave, mohol by ohroziť veľké množstvo civilistov a spôsobiť obrovské škody. Jeho výkon vysokej pilotáže tak určite stojí za ocenenie.

Ivan BROŽÍK
Foto: agentúry servis

Samodeštrukčný vývoj v opozícii

Roman MICHELKO

Každému, kto pravidelne sleduje slovenskú politiku, musí byť jasné, že volebná kampaň pred voľbami vo februári 2020 bude podlá, špinavá a plná podpásových úderov. Hrá sa o veľa, leitmotívom blížiacich sa parlamentných volieb u nás je za každú cenu vystriedať Smer pri vládnutí. Prostriedky nie sú podstatné a niet takej špinavosti, ktorá by bola dosť podlá, trápna či úbohá, aby ju politickí aktéri nepoužili. Je jasné, že argumenty o unesenom štáte sú tým najmenším výmyslom, je jasné, že sa bude zneužívať vražda novinára, že mediálno-politický zlepenec sa nezastaví pred ničím. A veru, chvíľu to aj vyzeralo, že stará (SaS, OĽaNO, SME RODINA – Boris Kollár, prípadne KDH) a nová (PS – Spolu a Za ľudí) opozícia naskladá väčšinu. Potom však nastalo niečo, čo sa dalo očakávať – rezervoár opozičných voličov nie je nekonečný a opozičných strán je priveľa. Preto

sa z prirodzenosti začali kanibalizovať. A viedlo to k tomu, že v páse politického prežitia sa ocitlo okolo päť subjektov, z toho štyri sú opozičné. No a ak sú lídrami takých subjektov krajne nevzreté a silne narcistické osoby ako Igor Matovič, sebadeštrukcia opozície je pevne zakódovaná v samotnej genetike budúcej potencionalnej koalície. V minulých dňoch to potvrdili dve udalosti. To prvou bol televízny duel lídrov OĽaNO Igora Matoviča a KDH Alojza Hlinu. Matovič sa neštilí zákerých podpásoviek typu, že predseda KDH nevie, aké dary niesli traja mudrci malému Ježiškovi. Okrem toho falošne podsúva verejnosti svoje teórie o tom, kto možno a kto určite zradí či nezradí konzervatívnych voličov. Igorovi Matovičovi dochádza, že obskúrna figurka jeho typu po čase omrzí a výsledok vo voľbách do europarlamentu, v ktorých jeho kandidát prešiel len s odretými ušami pri zisku zúfalých 5,3 percenta,

možno vnímať ako posledné varovanie. Preto teraz horúčkovo eroduje a sponchýňuje všetkých svojich koalíčných partnerov. Zároveň pochopil, že z liberálneho košiaru toho veľa neutrúne. Ostáva mu len konzervatívny volič. Aj preto sa pasuje do roly

KOMENTÁR

hlavného mravokárcu a podprahovo púšťa kvapky jedu do studní svojich „možno“ budúcich politických partnerov. Veľmi účelovo preto napadol Hlinov pakt o neútočení medzi KDH, PS a Spolu. Vytvára rôzne viac či menej pravdepodobné fabulácie o tom, že takýto pakt za istých okolností môže viesť až k registrovaným partnerstvám, a preto on, najčestnejší z čestných, mieni určovať témy kampane, a keďže KDH zlyhalo, on jediný je garant toho, aby prípadná budúca vládna koalícia nemohla čo len pripustiť podobný

scenár. Bezostyšne pritom zverejňuje dôverné dohody a interpretuje si ich tak, ako sa mu to hodí. Otázne je, či pre tieto intrigy dosiahne svoj cieľ – posilniť sa na úkor KDH, ale pritom ho úplne nevytlačí z parlamentu. Iste by ho však až tak netrápilo, ak by vedľajším dôsledkom jeho intrig bola aj likvidácia KDH ako parlamentnej strany; jeho najväčším a najpodstatnejším cieľom totiž je udržať v politike seba a tomu je ochotný obetovať naozaj všetko.

Matovič sa dlhodobou správou podlo a zákerne a prechádza mu to len preto, lebo značná časť jeho voličov je povrchných a kvôli veľmi ostrej anti-korupčnej rétorike nechce alebo nevidí jeho ťažké morálne defekty. Každopádne, ísť do debaty s Matovičom si vyžaduje železné nervy a neskutocné sebaovládanie, ale niekedy sa to jednoducho nedá. A práve vtedy sa publikum natvrdo dozvie to, čo by inak vyslovené nebolo. Nesporným vrcholom duelu Hlina kontra Matovič bolo konštatovanie Alojza Hlinu, že verí, že to, čo Matovič robí, robí bez toho, aby ho na to najal Smer. Ale odporučil mu, nech teda ide k smerákovi a požiada ich o honorovanie svojej činnosti. Ak to potom dá na charitu, aspoň niečo dobré urobí... Pre voličov, ktorí od zmeny garnitúr

neočakávajú nič dobré, pôsobí takéto konštatovanie ako balzam na dušu. Ak totiž má opozícia Matoviča, ešte nič nie je stratené. Ba dokonca, ak by aj náhodou nová a stará opozícia po voľbách nejako naskladala parlamentnú väčšinu a tá by bola závislá od Matoviča, jej predčasný rozpad OĽaNO garantuje s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou. Ak sa navyše takéto spory dejú v čase, keď sa na politickú scénu hlási nový relevantný hráč – strana Štefana Harabina Vlasť, ktorá má ambíciu poriadne zamiešať predvolenými kartami, sebavedomie opozície musí klesať ako tlak v centre hurikánu.

Iste, ani konzervatívna časť politického spektra, ktorú nikto nemôže podozrievať zo spojenia s agresívnymi liberálmi, sa nespráva práve ukážkovo. Večné útoky expozlanca Milana Mazureka na nového lídra strany Vlasť Štefana Harabina rozhodne nepomôžu ani Ľudovej strane Naše Slovensko, ani úsiliu skomplikovať vládnutie tým silám, ktoré sú pripravené „prevziať moc“. Ešte nedávno som si myslel, že na tento cieľ bolo vynaložených toľko energie, financií a ďalších prostriedkov, že šanca vyhnúť sa scenáru výmeny garnitúr je veľmi pravdepodobná. Po minulom týždni už taký pesimista nie som.

Odborári začínajú licitovať

Ivan BROŽÍK

V našich politických končinách sa nestáva často, aby si niekto z tejto permanentnej arény trúfol verejne vyjadriť slová kritiky na adresu predstaviteľov odborov. Znepriatelíť si „apolitické“, no neustále politizujúce odbory je takmer politická samovražda. Aj preto treba oceniť priamu reč Andreja Danka, citujme: „Niektorí páni v odboroch žijú v hlbokom komunizme.“ Pritom je každému jasné, že cieľom nevdle predsedu SNS i NR SR neboli odborári ako takí, ale nejaký nový trend prijímania dôležitých rozhodnutí koalíčnou vládou. Žiaľ, odborári to „nepochopili“ a žiadajú ospravednenie. A keďže sú významnou politickou, no nikdy priamo nekandidujúcou silou v našom politickom systéme, zdá sa, že tento spor nebude krátky. O to viac sú slová Andreja Danka cenné, dokazujúce, že mu ide o princíp, nie o podporu manipulovaných más.

V čom je ten princíp? Zjavne v tom, že jedna z koalíčných strán, významne ticho i otvorene podporovaná odborármi z konfederácie (na rozdiel od nezávislých odborov), svoje „sociálne balíčky“ šije takpovediac na mieru zamestnancov. V predvolebnom období možno konštatovať, že svojej hlavnej voličskej základne. Preto sa aj najviac takýchto opatrení prijíma práve v tomto čase. Andrej Danko veľmi zreteľne poukazuje na to, že v tomto štáte sa na tvorbe HDP, a tým aj na plnení štátnej, teda spoločnej kasy, podieľajú aj podnikatelia, konkrétne tí strední aj malí, ako aj živnostníci. (Veľkých až tak „balíčky“ nepostihujú, preto ich tentoraz z poznámky vynecháme.)

Minimálna mzda je vo svojej podstate skvelý sociálny inštitút. Ak by

stanovená nebola, pracujúci človek by sa stal otrokom. Problémom je však jej horná úroveň. Ak je minimálna mzda príliš vysoká, v konečnom dôsledku niektorým pracujúcim ublíži. Strední a malí podnikatelia, ako aj živnostníci si nemôžu dovoliť vyplácať mzdy v takej výške, a tak začnú prepúšťať. V horšom prípade prestanú podnikať, živiť sa a svoje rodiny, odvádzať odvody do rozpočtu, platiť dane a, naopak, pokojne sa môžu dostať do sociálnej siete a dávky od štátu poberať. Práve na toto sa usiloval upozorniť vo svojom nesúhlase s navrhovanou výškou minimálnej mzdy a jej schválením vládou Andrej Danko. Aj preto ministri za SNS za tento návrh nehlasovali. Slovensko najskôr potrebuje funkčný a rozumný mechanizmus na výpočet minimálnej mzdy, bez ohľadu na to, že sa blížila také či onaké voľby. A taktiež bez ohľadu na to, komu v nich odbory oznámia podporu. Samozrejme, táto oblasť legis-

latívny mimoriadne vplyva na výsledok volieb. Treba však pripomenúť, že to bola práve SNS, ktorej sa v nedávnej minulosti podarilo presadiť do zákonodarstva pre živnostníkov šesťdesiat percent paušálu, ako aj zníženie odvodovej dane pri ročných príjmoch do takpovediac bežnej výšky.

A ešte dve spravodajské reakcie k minimálnej mzde i k Andrejovi Dankovi. Slovenský zväz pekárov považuje zvýšenie minimálnej mzdy za bezohľadný zásah do stability potravinárskeho sektora. Rozhodnutie zvýšiť minimálnu mzdu na päťstoosemdesiat eur podľa nich absolútne nereflektuje stav potravinárskeho odvetvia a podľa názoru jeho predstaviteľov bolo prijaté bez vyčíslenia dosahu na podnikateľský sektor.

„Za obdobie od prvého januára 2019 do prvého januára 2020 došlo k zvýšeniu nákladov štyrikrát, pričom takúto intenzitu záťaže v podobe kontinuálneho navyšovania mzdových nákladov jednoducho nie je možné zvládnuť,“ informovala Tatiana Lopuchová, predsedníčka Slovenského zväzu pekárov. Predseda Smeru Robert Fico v reakcii na spomínaný postoj Andreja Danka vyhlásil, že rozhodnutie vlády o minimálnej mzde je konečné a koalícia nemá žiadny dôvod sa ním zaoberať.

SPOZA OPONY

Začiatkom októbra sa vydal zo Slovenska už po druhý raz autobus smerujúci na západnú a strednú Ukrajinu. Cieľ – postáť pri hroboch nepriznaných mŕtvych. Vojakov Slovenskej armády, ktorí dosiahli až kaukazské končiare a doteraz sa nedočkali primeranej pozornosti. Pravda, ak nerátame dobrovoľníkov, ktorí sa pozbierali na obnovu ich hrobov. A pamätníkov, ktoré sa zachovali aj cez víchricu dejín, ktorá sa nad nimi počas rokov druhej svetovej vojny a desaťročí po nej prehnala. Sú to doteraz nepriznaní mŕtvi nepriznanej armády, aj keď drvivá väčšina z nich neobabila nič iné, len to, čo milióny mladých ľudí vo vtedajšej Európe – poslúchli povolávací rozkaz. Podobní mŕtvi iných národov, osobitne Nemcov, majú aj na našej pôde parádne cmitery a hroby vybudované za peniaze ich terajších štátov, ktoré „geneticky“ nemajú s vtedajším štátom nič spoločné. My sme sa ešte stále nevyrovnali s deväťnástročným mládencom, ktorý padol pri Lipovci na Ukrajinu, je

známe jeho plné meno a k hrobu chodí len jeho brat. Hrob neznámeho mladého partizána pri Banskej Bystrici zasypávajú kvetmi celé delegácie...

Cesta k týmto hrobom v roku 2019 je nielen cesta dejinami,

Prečo človek vlastne ustavične cestuje

Dušan D. KERNÝ

ale najmä mnohými ľudskými osudmi. Cesta spomienkami sa nám vynára pri putovaní vlastne kdekoľvek. Sledujeme, ako sa mení pobrežie Jadranu či okolie Vysokých Tatier. Prenikavo si uvedomujeme boľavú skutočnosť nemohúcnosti, keď jazdíme okolo Strečna a popod Strečno, či zasa sa nedostaneme pred úzveru cez tunel pod Braniskom. Keď tiahneme po diaľniciach cez Rakúsko na juh Talianska, trebárs až do Kalábrie či do Neapola, cez nespočetné množstvo

tunelov, zostáva nezodpovedaná otázka, ako to vedeli tí Taliani urobiť doma a akú sme to my len taliansku firmu vybrali, čo nevedela dokončiť tunel Višňové. A už dlho prislúchajúce časti diaľnice s mohutnými mostnými piliermi

tam stoja ako výkričníky nezdarnej výstavby kapitalizmu na Slovensku. Pohyb je všetko a cestovanie zrejme tiež. Porovnávame obrazy toho, čo sme videli pred rokmi, s tým, čo vidíme dnes. A neraz najmä ako inak to vidíme dnes, než sme na to nazerali v minulosti. Svet sa prudko mení a otázka je, ako sa v ňom meníme my. Mení sa aj náš pohľad na minulosť, inak sa napríklad dnes nazerá na začiatok druhej svetovej vojny, ako sme boli zvyknutí

doteraz, inak sa pozeráme aj na úlohu jednotlivých štátov v nej. Doslova k múru nás tlačí nevyhnutnosť vyrovnáť sa s úlohou a politikou súčasného Maďarska, ako aj Ukrajiny pretože oboje sa tlačí do našej každodennej reality.

Európa sa pre nás zmenšila. Dnes cesta do Portugalska na druhom konci kontinentu na brehoch Atlantiku nie je ničím výnimočným. Kto si dnes spomenie, že piesňou Grandola vila morena, odvysielanou v rozhlase, začali mladí kapitáni portugalskej armády v apríli 1974 vojenský prevrat a vrhli po štyridsiatich ôsmich rokoch fašistický režim v čase, keď sme my boli pevnou súčasťou socialistického tábora na čele so Sovietskym zväzom. Portugalci dnes platia rovnakými

peniazmi ako my, Portugalsko je dnes s nami v eurozóne, v NATO a EÚ a v schengenskom priestore voľného pohybu. Do Lisabonu sa valí pobláznený svet – masy turistov sa sem hrnú, aby sa povozili na vyššie storočných električkách stále fungujúcich, zvládajúcich prudké kopce mesta a jeho úzke strmé uličky.

Na let Lisabon – Madrid stačí do čítačky na letisku priložiť mobilný telefón s čiernym štvorcikom QR a letíte. V Madride okrem dvojstoročnice slávneho múzea Prado stihnete za pár dní ešte dve ďalšie, v jednom z nich – Múzeu kráľovnej Sofie, je slávna protivojnová Picassova Guernica. Dá vám to viac ako roky niekdajších bratislavských štúdií. Lietadlo boeing z Madridu odhavujú do Viedne a vedľa do rumunského Temešváru a v ďalšom do Kluz. Nápisy v boeingu sú v maďarčine a v ukrajinčine, ale v kabíne je na dverách vpred v angličtine Only for crew.

Cestovanie sa vám prihovára jasnou rečou – dejiny dnes vnímame úplne inak ako doteraz. Stojíme pred novým výkladom toho, čo sa stalo.

SEBAOBRAHA

Od začiatku októbra nastali v doprave a jej fungovaní zmeny, o ktorých by každý motorista mal vedieť. Jednou z nich je aj povinnosť pri cestnej kontrole preukazovať sa predpísanými dokladmi. Najskôr si zopakujeme, ktoré to sú. Samozrejmosťou pri šoférovaní je mať vodičský preukaz. Je to prvé, čo si od vás policajná hliadka pri kontrole pýta. Ak si ho zabudnete doma, budú to muži v uniformách považovať za priestupok, za ktorý môžete dostať pokutu niekoľko desiatok eur.

Novinky za volantom

Ďalšími povinnými dokladmi sú takzvané doklady o absolvovaní STK a emisnej kontroly. Tieto doklady potvrdzujú, že je auto spôsobilé na prevádzku. Pri nových autách stačí technickú kontrolu absolvovať až po štyroch rokoch od prvej registrácie, potom sa však na „estékáčku“ musíte vybrať každé dva roky. Pri malých motocykloch kategórie L1e a L2e sa technická kontrola vykonáva každé štyri roky. Pri ostatných kategóriách motocyklov je to rovnaké ako pri osobných automobiloch. Nuž a napokon je to doklad o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Doklad o zaplatení povinného zmluvného poistenia tiež patrí medzi povinné doklady v aute, ktoré musíte mať pri sebe. Na Slovensku vám však už nepostačí takzvaná biela karta. To je práve jedna z novinek zákona, polícii sa od prvého októbra preukazujeme aj na území Slovenskej republiky medzinárodnou „zelenou“ kartou. Zelená karta zároveň predstavuje doklad o uzavretí poistenia zodpovednosti za škodu, ktorá vznikne pri prevádzke vozidla aj na území cudzieho štátu. Táto karta predstavuje vstup do medzinárodného systému poistenia automobilov. Vďaka nej tak aj zahraniční policajti budú vedieť, že v prípade škody máte poistenie na jej úhradu. Takže, skontrolujte si, či ju máte ako súčasť dokladov, a ak nie, tak to rýchlo napravte.

Ďalšou novinkou je to, že polícia od prvého jesenného mesiaca začne vo väčšej miere využívať „inštitút objektívnej zodpovednosti“. Čo to pre motoristu znamená? No, môže vás vyjsť naozaj drahú priekupu, ktorého sa dopustíte, aj keď vás hliadka dopravných policajtov na ceste nezastavila a neprerokovala s vami prípadný priestupok. Policajti si vás – ľudovo povedané – odfoťujú. Či už telefonujú za jazdy, alebo nemáte zapnuté pásy, alebo zabudnete predpísané osvetlenie, alebo ste porušili nejaký iný zákaz či príkaz, prípadne ste prekročili maximálnu povolenú rýchlosť.

Dôkaz – fotokópia, i rozhodnutie o výške sankcie vám príde domov poštou. Ak by ste sa chceli vyhnúť prevzatí takejto zásielky, nič vám to nepomôže, lebo podľa slovenskej legislatívy sa aj neprevzatá zásielka „do vlastných rúk“ považuje za doručenu. Akurát si tým sami uškodíte. Inštitút objektívnej zodpovednosti, keď pokutu neplatí vodič, ale držiteľ vozidla, umožňuje zaplatiť dve tretiny pokuty. Ak to spravíte do pätnásť dní od doručenia poukážky, chápe sa to, akoby držiteľ vozidla zaplatil celú pokutu. Pokuta hradená prostredníctvom objektívnej zodpovednosti má výhodu v tom, že okrem jej zaplatenia vám nemôžu nariadiť nijakú ďalšiu inú povinnosť – trebárs preskúšanie...

(ŠZ)

Zdenko ČAMBAL: Spolupráca mesta s Maticou slovenskou je na vysokej úrovni
Holíč už netreba na mape dlho hľadať

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: archív Zdenka ČAMBALA a Emila SEMANCA

Pre Slovenské národné noviny poskytol rozhovor dlhoročný primátor mesta Holíč Zdenko ČAMBAL, ktorý sa významne zaslúžil o znovuoživenie Oblastného pracoviska Matice slovenskej v Holíči.

• Jedným z vašich cieľov bola postupná rekonštrukcia dlhé roky zanedbávaného zámku v meste, ako aj vybudovanie okrasných záhrad v jeho okolí. Prítom má táto unikátna pamiatka bohatú históriu...

Územie mesta poskytovalo vhodné podmienky na osídlenie už od praveku. Prvá písomná zmienka o Holíči je z roka 1205. Holíč sa tu nazýva Wywar, teda Nový hrad, ktorý v priebehu storočí prešiel niekoľkými stavebnými etapami. Z objektu so zemným valom a s palisádovým opevnením sa stal prestavbou hrad. V druhej polovici 17. storočia pravdepodobne vystavali bastiónové opevnenie. Počas rokov 1749 – 1760 pevnosť prebudovali na honosný palác s parkovou úpravou. Panstvo vlastnilo niekoľko majiteľov. Hrad poslážil Matúšovi Čákovi Trenčianskemu ako výhodný strategický bod. Bol majetkom anjouvských kráľov, Štibora zo Štiboric, Schlickovcov, Bakičovcov, Révaiovcov,

INTERVIEW

Czoborovcov. Posledný potomok z rodu Czoborovcov zámok v roku 1736 predal Františkovi Štefanovi Lotrinskému, manželovi panovníčky Márie Terézie, ktorému sa Holíč stal srdcovou záležitosťou. Ako najbohatší muž monarchie a šikovný podnikateľ si mohol dovoliť i finančne náročnú prestavbu, ktorá zodpovedala dobovému vkusu a národom na bývanie cisárskej rodiny a zároveň reprezentovala. Príchody Habsburgovcov do zámku boli vždy veľkou slávnosťou. František Štefan sa panstvu s veľkým zaujímkom venoval. Vybudoval tzv. vzorový statok, postavil niekoľko budov, založil manufaktúru na výrobu fajansy. Všetok voľný čas trávil na zámku v Holíči. Tu sa cítil doma, tu mohol žiť, ako chcel. Habsbursko-lotrinská dynastia patrila zámok až do roka 1921, keď prepadol v prospech prvej Československej republiky. V roku 1970 zámok vyhlásili za Národnú kultúrnu pamiatku.

• Do akej miery mesto Holíč a okolie formovalo slovenské dejiny?

Holíč ako jediné súkromné sídlo cisára Svätej ríše rímskej nemeckého

národa Františka Štefana Lotrinského na území dnešného Slovenska formovalo v priebehu 18. storočia nielen slovenské dejiny, ale aj tie európske. Tu sa okolo neho zhromažďovalo množstvo šľachticov, vyslancov, podnikateľov. Pri poľovačkách, zábave a tanci na plesoch

Po rokoch úpadku, keď sa zdalo, že zámok v Holíči bude obľalobou nevdáchných súčasníkov, tento unikátny objekt s bohatými dejinami sa predsa len môže tešiť na svoju renesanciu a optimistickú budúcnosť.

sa rokovalo, obchodovalo. Holíč sa do veľkých dejín zapísal druhý raz aj v roku 1805. Po porážke od Napoleona pri Slavkove sa František I. utiahol na svoj Holíčsky zámok, odkiaľ sledoval priebeh mierových rokovaní. S Františkom na zámku býval i ruský cár Alexander I. Ruská armáda a generál Michail Kutuzov sa ubytovali v priestoroch manufaktúry. Z Holíča sa panovník prostredníctvom svojho zástupcu kniežaťa Jána Liechtensteina usiloval ovplyvňovať rokovania, ktoré sa začali v Brne, no pre epidémiu v meste ich prerušili a presunuli do Bratislavy, kde 26. decembra 1805 podpísali v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca mierovú dohodu. František I. ju podpísal o štyri dni v priestoroch Holíčskeho zámku. Niektoré zdroje uvádzajú, že práve tu sa dohodli aj predbežné podmienky tzv. Bratislavského mieru.

Na prvý pohľad sa môže javiť, že po zániku monarchie a odchode Habsburgovcov z Holíča stráca mestočko svoj význam, ale opak je pravda.

Šiesteho novembra 1918 trebárs prichádzajú z Hodonína do Skalice štyria oficiálni predstavitelia československej republiky – Ivan Dérer, Vavro Šrobár, Anton Štefánek, Dr. Pavol Blaho, správdzani zástupcom ľudu z Hodonína a z Holíča, aby prevzali od maďar-

skej administratívy moc na Slovensku a viedli záležitosti novej československej vlády. Dočasná vláda pobudla nielen v Skalici, ale bola uvítaná aj v Holíči. Slávnostné zhromaždenie sa v Holíči odohralo pri fare miestneho Kostola svätého Martina.

• Vo vašom meste sa nachádza niekoľko ďalších unikátnych historických kultúrnych pamiatok. Vedenie mesta tomuto kultúrnemu dedičstvu určite venuje zodpovedajúcu pozornosť...

Holíč je mesto pamiatok. V jeho katastri sa nachádza niekoľko unikátnych objektov, ktoré sú významné nielen na našom území, ale aj v celom stredo európskom regióne. Či už sú to megality, ktoré sú staršie ako anglický Stonehenge, jediný zachovaný mlyn holandského typu na našom území, letné sídlo c. k. rodiny a množstvo ďalších. V prvom rade sa usilujeme udržiavať a obnovovať nami zdedené dedičstvo po našich predkoch. Uchá-

Aj vďaka primátorovi Zdenkovi ČAMBALovi sa Holíč zbavuje nálepkov provinčnosti.

dzame sa o finančné prostriedky na jeho obnovu z európskych fondov a Nórskeho finančného mechanizmu. Podarilo sa nám obnoviť niekoľko miestností zámku, kde je dnes expozícia mestského múzea. Počas letnej turistickú sezóny sprístupňujeme priestory Holíčskeho zámku, bylinkovej záhrady a veterného mlyna. K dispozícii je možnosť člnkovania okolo bastiónovej pevnosti alebo posedenie v priestoroch zámočkej kaviarne. Na obdobie od mája do septembra v priestoroch galérie vždy pripravujeme výstavu.

• Holíč je rodisko známeho slovenského historika Daniela Rapanta. Venujete pozornosť aj tejto významnej osobnosti slovenskej histórie?

Daniel Rapant je jeden z najvýznamnejších holíčskych rodákov. Každoročne v čase jeho výročia sa koná spomienkové podujatie, ktoré je spojené s pietnym položením vencov pred jeho pamätnou doskou. Na podujatí participuje mesto Holíč s hlavným organizátorom Oblastným pracoviskom Matice slovenskej v Holíči a s jeho vedúcim Pavlom Mihálom. Na sté výročie narodenia mu vďační Holíčania venovali pamätnú tabuľu na budove evanjelickej fary. Jeho meno nesie aj ulica v meste.

• Spomenuli ste Maticu slovenskú. Ako hodnotíte spoluprácu mesta s touto národnou ustanovizňou?

Mesto Holíč a ja osobne ako primátor sme sa spolupodieľali na opätovnom založení Oblastného pracoviska Matice slovenskej. Poskytli sme pracovisku vhodné priestory, v ktorých mohla Oblastná organizácia Matice slovenskej s jej vedúcim pracovníkom Pavlom Mihálom vykonávať svoju činnosť. Môžem povedať, že spolupráca s organizáciou Matice slovenskej a mesta Holíč je na vysokej úrovni.

O ČOM JE REČ

Na neuverenie: od Novembra 1989 ubehne o mesiac tridsať rokov. Chystajú sa oslavy, budú sa klásť vence, vytvárajú nové ilúzie o „nežnej revolúcii“, a ani po toľkom čase stále nie je jasné, či to bola naozaj revolúcia, alebo iba prevrat?! Príkláňam sa k názoru Miroslava Dolejšiho, politického väzňa, ktorý napísal analýzu novembrových udalostí (na Slovensku vyšla pod názvom Svätosti temnôt): „Na konci osemdesiatych rokov prišlo synchronizované k prevratom vo všetkých komunistických štátoch Európy v priebehu siedmich mesiacov. Z pohľadu sociológov a psychologov je vylúčené, aby tieto chronologické prevraty boli spontánne. I to, aby ich takto usutočnilo neorganizované obyvateľstvo proti takmer neobmedzenej moci komunistických vlád týchto krajín.“ So zahanbením priznávam, že som sa osobne zúčastňoval na masových manifestáciách a štrnganí kľúčmi, kde protagonisti nežnej revolúcie vyzývali ľudí: „Utvorte koridor!“ Začiatkom decembra zatelefonoval mi priateľ spisovateľ Luboš Jurik, či nechcem ísť s ním do Prahy na stretnutie s novým predsedom federálnej vlády. Všetko

je vraj dohodnuté. „S premiérom?“ začuoval som sa. „Treba mu urobiť imidž!“ povedal na vysvetlenie Jurik. Imidž sa v tom čase robil kadekomu: Havlovi, Kňažkovi, Budajovi... Partia okolo Domu slovenskej kultúry v Prahe potrebovala zviditeľniť Mariána Čalfu. V tom čase ho naozaj málokto poznal, bol jedným z bezvýznamných ministrov Adamcovej vlády. Dokonca minister bez

Návraty k prevratu

Peter ŠTRELINGER

doslova... A odrazu bol z neho premiér. Aj tak to bolo všetko záhadné. Večer sme sa v Prahe stretli v známnej Slovenskej vinárni, kde riaditeľ Domu kultúry Vojto Čelko zorganizoval posedenie, akože ináč – halušky. Čakalo sa na Čalfu. Nechcelo sa mi veriť, že naozaj príde. Keby to bola pravda, dávno by sa tam motala ochranka. Priestory by boli uzavreté. Ale Čalfa naozaj prišiel – a bez goril. Správdzál ho len tajomník, z ktorého sa vykľul spolužiak Jana Kordovana, môjho nebohého spolužiaka, ktorý vyštu-

doval v Prahe právo. Posedenie bolo srdečné, boli tam okrem mňa a Jurika ešte Rudo Chmel, Laco Ballek a šéf Domu kultúry Čelko. Sedel som oproti Čalfovi, mohol som ho pozorovať. Jeho slovenčina mala český akcent, takto sa naturalizovala väčšina Slovákov vo federálnych službách, nezastávali už záujmy Slovenska, ale unitárny štát. Marián Čalfa celý svoj profesio-

spolu s Chmelom sa podujali napísať mu dajaký múdry prejav. A my s Lubošom Jurikom mali sme pripraviť rozhovor. Na druhý deň sme teda šli na Úrad vlády. Akýsi vrátnik, keď sme sa ohlásili ako hostia premiéra, zaviedol nás hneď na sekretariát. Bez prehliadky. Mohli sme prepašovať aj bombu. Sedeli sme za obrovským stolom, za ktorým sedávali voľakedy Lenárt, Štrugal aj Adamec, ministri a prezidenti. Zhovárali sme sa vyše dvoch hodín. Mój dlhý rozhovor vyšiel v slovenskom i českom denníku PRÁCA. Na jedného sa pamätám aj po tridsiatich rokoch. Pýtali sme sa Čalfu, aký má názor na Havla. A on na to: „Nie je osobnosťou štátnika... On uvažuje aj pri politike ako dramatik.“ – „Môžeme uverejniť toto negatívne hodnotenie?“ Čalfa súhlasil bez rozmyšľania, vraj on zastupuje komunistov, nie OF. Rozhovor som dal autorizovať. No večer pred jeho uverejnením vystúpil Havel a vysoko vyzdvihol premiéra Čalfu a jeho zásluhu na konsolidácii vecí verejných. Nuž týmto nezvyšším „imidž“ Čalfovi, ak tam bude Havlova kritika. Tak som Čalfovo vyjadrenie o Havlovi v korektúrach ešte stihol zmierniť. Práve Marián Čalfa údajne potom vymyslel, že Havla za prezidenta zvolí jednomyseľne komunistický federálny parlament.

Minimálna mzda bude podľa vopred dohodnutých pravidiel Pláca už bez politického populizmu

Róbert HÖLCZ – Foto: Úrad vlády SR

Jednu z najčastejšie diskutovaných letných domácich ekonomických tém bola budúročná výška minimálnej mzdy, na ktorej sa zamestnávateľia a odborári tradične nedohodli. Sú už však známe stanoviská predsedu Smeru a tiež ministra práce a sociálnych vecí z tej istej strany, v ktorých tlmočili stanovisko vlády, ktorým predurčili jej výšku na päťstoosemdesiat eur.

V súvislosti s minimálnou mzdou treba pripomenúť aj to, čo až tak často nezaznieva. Pri jej zvyšovaní nejde len o stotridsaťtisíc občanov s tou najnižšou plácou, ale aj o zamestnancov zaradených podľa stupňa náročnosti vykonávanej funkcie. Je to z dôvodu, že minimálna mzda pozná šesť stupňov náročnosti a každé jej zvýšenie v tom najnižšom stupni sa automaticky premietne aj do vyššej mzdy v ostatných spomínaných stupňoch. Práve to je jeden z dôvodov, prečo sa zamestnávateľia vždy bránia proti výraznému zvyšovaniu tej najnižšej odmeny za prácu, keďže potom dochádza k celkovému zvyšovaniu mzdových nákladov, ktoré sa im nie vždy podarí premietnuť do ceny predmetu podnikania.

■ PEKÁRENSKÉ LAMETÁCIE

Výška minimálnej mzdy má vplyv na výšku príplatkov za nočnú prácu, za prácu cez víkendy a sviatky, tiež má vplyv na aktivačný príplatok, na ktorý má občan nárok vtedy, keď jeho príjem je najmenej na úrovni minimálnej mzdy a, samozrejme, na daňový bonus na dieťa, ktorý si rodičia uplatňujú len vtedy, ak celoročný príjem je vyšší ako šesťnásobok minimálnej mzdy. Príplatky za prácu v noci azda najviac pocítili pekári a, pravdaže,

Predseda vlády P. Pellegrini a minister sociálnych vecí J. Richter oznámili navýšenie minimálnej mzdy na 580 eur. Predseda SNS to považuje za populizmus.

aj „chlieb náš každodenný“... Pri stanovení výšky minimálnej mzdy treba odmietnuť politický marketing podozrení zo získavania voličských hlasov, zvlášť vo volebnom roku. Jej výška má byť taká, aby sa občanovi oplátilo pracovať a nespoliehať na sociálne dávky. Otázka je tiež hranica Európskeho výboru sociálnych práv, ktorý vraj navrhuje minimálnu mzdu na úrovni šesťdesiatich percent priemernej mzdy v danom štáte. Nehovorí sa pritom, či tých šesťdesiat percent

je z priemernej hrubej alebo čistej mzdy. Pre poriadok vecí pripomeňme si, že nikde v členskom štáte OECD nedosahuje minimálna mzda šesťdesiat percent priemernej mzdy, a preto treba so stanovením jej výšky postupovať opatrne. S čím zamestnávateľia budú určite súhlasiť, je, aby jej výška bola podľa vopred známeho mechanizmu a jej nárast si mohli vopred zakalkulovať do predajných cien tovarov a služieb, dohodnúť ich s odberateľmi a uskutočniť ďal-

šie organizačné či iné technické opatrenia vo svojich podnikoch.

Tak ako sa deficit verejných financií v percentách počíta k HDP, tak aj výška minimálnej mzdy by sa v percentách mohla porovnávať k produktivite práce. Študenti obchodných škôl vedia, že rast mzdy v percentách nemôže byť vyšší ako v percentách vypočítaná produktivita práce, ináč si totiž na jej rast zamestnanci nezarobia aj so všetkými ďalšími možnými negatívnymi dôsledkami. Môžeme tiež diskutovať o oprávnenosti porovnávania minimálnej mzdy k priemernej mzde v štáte, keďže výšku ovplyvňuje nadštandardne zarábajúca menšina zamestnancov, a preto by bolo vhodnejšie uplatňovať mediánovú priemernú mzdu väčšiny zamestnancov.

■ O SEDEMDESIAT PERCENT

Podľa publikovaných informácií narastla na Slovensku minimálna mzda od roka 2010 o sedemdesiat percent, zatiaľ čo produktivita práce za sledované obdobie o dvanásť percent, čo zamestnávateľia pokladajú za nepomer a pri rokovaniach tým tiež argumentujú. Ak chce vláda zvyšovať životnú úroveň, mala by sa skôr zamerať na znižovanie daní a odvodov tých najmenej zarábajúcich alebo zvyšovať nezdaniateľnú časť základu dane. Odrazí sa to na znížení príjmov do verejných rozpočtov, čo vláda pokladá za problém, keďže rátať sa vyrovnávaným štátnym rozpočtom. Vývoj hospodárstva však napovedá iné. Ako to napokon dopadne, ukáže jesenné zasadnutie parlamentu, ktorého konečné rozhodnutie by nemalo byť ovplyvnené budúročnými parlamentnými voľbami, ale povážlivo klesajúcou globálnou, a teda aj slovenskou ekonomikou.

J. HRIC má symbolický hrob medzi rodákmi po sedemdesiatich piatich rokoch

Jeden z mnohých osudov z Dachau

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Slovenské národné povstanie niekedy zamiešalo osudmi ľudí tak, že pozostalí dodnes pátrajú po svojich príbuzných. V rodine Hricovcov sa ešte donedávna hovorilo o životnom osude Juraja HRICA, narodeného 5. februára 1927 vo Vyšnej Slanej. Bolo známe, že sa narodil v rodine maloroľníkov, ktorí neskôr prišli k mlynu, kde aj syn pomáhal. Po tom, čo v auguste 1944 vypuklo SNP, Juraj sa zapojil do partizánskeho hnutia v oblasti Mlyniak. Keď Nemci obsadzovali povstalecké územie, partizáni sa presunuli do Henckoviec, do Čiernej Lehoty a na Bičiarky pod Rejdovou.

Súrodenci nebohého: Elena Sentpéteryová, Ondrej Hric a Božena Bárthová pri symbolickom hrobe svojho brata Juraja HRICA

Po neustálych fašistických útokoch velenie partizánsku skupinu rozpuštilo. Juraj sa vrátil domov, skrýval sa a po istom čase začal znovu pomáhať otcovi v mlyne. Niekoľko dní však udal Nemcom v dedine. Fašistická eskorta ho po vypočúvaní odvieďala do Dobšinej. Otec mlynár mal síce známosti, ale všetci, ktorí mohli pomôcť, sa od neho odvrátili. Juraja potom

previezli do Kežmarku a odtiaľ do koncentračného tábora v Nemecku, kde sa stopa po ňom na dlhé roky stratila.

■ PÁTRANIE V NEMECKU

Neter Mária Hricová-Pajtašová spolu s manželom Ivanom začali pátrať. Napísali list na Slovenský Červený kríž, oddelenie Pátracia služba,

v ktorom uviedli známe skutočnosti. Dvadsaťosemeho mája 2012 dostali odtiaľ list s týmto znením: „Kolegovia z Medzinárodnej Pátracej služby v nemeckom Arolsene dospeli k pozitívnemu výsledku šetrenia na meno: Juraj Hric, narodený 5. 2. 1927 vo Vyšnej Slanej, národnosť slovenská, náboženstvo evanjelické, mlynár, sloboďný, posledná adresa: Vyšná Slaná.

Z koncentračného tábora Bergen-Belsen bol 6. marca 1945 premiestnený do koncentračného tábora Dachau – komando Lauinge, väzenské číslo 144499. Zomrel 5. apríla 1945, príčina smrti neuvedená, kategória Sch/Schutzhaftl.“ Dachau oslobodila americká armáda 29. apríla 1945.

Po tomto oznámení manželka Pajtašová spolu so švagrom Jánom Hricom, synom Jánom a zaťom sa vybrali do Dachau na miesto posledného skonu príbuzného Juraja, jeho utrpenia a neludských podmienok v tábore. Po návrate domov skrsla myšlienka, či by Juraj nemohol mať aspoň symbolický hrob medzi svojimi rodákmi na cintoríne vo Vyšnej Slanej. Vzápätí oslovili vedenie múzea v Dachau, aby pozostalým zo spoločného hrobu, kde sú pochovaní väzni, poslali symbolickú prst' hlíny.

■ NEVŠEDNÁ UDALOSŤ

Nevšedná udalosť sa stala skutočnosťou v sobotu 7. septembra 2019. Na obecnom cintoríne vo Vyšnej Slanej sa uskutočnil symbolický pohreb nebohého Juraja Hrica, občana obce, ktorý zahynul 5. apríla 1945 v koncentračnom tábore Dachau. Po sedemdesiatich piatich rokoch rodina uložila na urnové miesto hlínu zo spoločného hrobu v Dachau a pamätnú tabuľu rodáka. Na slávnostnom obrade, ktorý viedla miestna farárka Karmen Želinská, sa zúčastnili žijúci súrodenci nebohého – Ondrej Hric, Božena Bárthová, Elena Sentpéteryová a najbližšia rodina spolu so starostom obce Dušanom Galom a s evanjelickým speváckym zborom z Vyšnej Slanej. Pani farárka vo svojej kázni uviedla, že SNP malo veľký význam pre Slovensko, uctila si jeho obeť a pripomenula, že aj v súčasnosti existujú sily, ktoré ignorujú význam povstania, a upozornila, že je potrebné aj naďalej brániť to, za čo mnohí, medzi nimi aj Juraj, položili svoje životy. Starosta obce priblížil život Juraja Hrica zo spomienok brata Ondreja.

NA MARGO

Zviera nie je vec. To je známy názov dlhoočakávaného zákona, ktorý sa už Slovenskej národnej strane podarilo v nedávnej minulosti presadiť. V tomto duchu prichádza aj ďalšia iniciatíva. Presne po roku chce Slovenská národná strana novelou zákona o veterinárnej starostlivosti zakázať držanie psov na reťazi. Povolenou výnimkou má byť len krátky čas nevyhnutný na kŕmenie, čistenie, vyšetrenie, ošetrovanie alebo inú aktivitu potrebnú na zabezpečenie pohody zvierat a ochrany jeho zdravia. Návrh do parlamentu predložila koncom septembra poslankyňa Eva Antoňová a pripravovala ho spolu so Slobodou zvierat. Podľa navrhovateľov „ide o vyústenie dlhoročných snáh, kampaní a petície Slobody zvierat.

Reťaze a kožuchy

Peticíu, ktorá požaduje zákaz držania psov na reťazi, podpísalo viac ako päťdesiat tisíc občanov Slovenska a pred pár týždňami sme ju odovzdali ministerstvu pôdohospodárstva SR“, povedala pre agentúru SITA Silvia Čaňová zo Slobody zvierat. Sloboda zvierat v tejto súvislosti pripomenula, že celý život psa na reťazi sa zužuje na niekoľko metrov. „Často nemá ani len búdu, žiadne mentálne a fyzické podnety ani sociálny kontakt. Trpí nudou, strachom či osamelosťou. Reťaz mnohokrát zmení aj psa s mierumilovnou povahou na agresívne zviera nebezpečné pre svoje okolie alebo, naopak, na ustráchaného jedinca so sebadeštruktívnym správaním. Okrem psychickej pohody prichádzajú psy na reťazi aj o zdravie a fyzickú kondíciu – biedna výživa, zlá hygiena, reťaz vrasť do kože, bolesť do krku, neliečené zranenia a choroby“, opisuje Sloboda zvierat následky držania psa na reťazi.

SNS však pokračuje ďalej. „Po zákone na ochranu zvierat pod známym názvom Zviera nie je vec pokračujeme ďalším návrhom na zlepšenie života zvierat podľa vzoru v EÚ. Chceme zakázať chov zvierat aj na základe petície“, povedala poslankyňa SNS Eva Antoňová a poďakovala organizátorom petície za vyzbierané podpisy.

Kožušinové farmy majú veľký počet zvierat, ktoré žijú v malom priestore. Zvieratá sú bezprávnymi kľučkami a žijú v malých kľučkách, kde sa často zrania. „Na zvieracích farmách zomrie vo svete približne sto miliónov zvierat. Všetky len na jeden kožušak sa spotrebuje veľký počet zajacov, líšok či činčil. Zákon obsahuje informáciu, ktorá zakazuje chovať zvieratá výlučne na kožuchy. Drobnochovatelia môžu chovať králiky i ďalej, pretože v prvom rade sa chovajú na mäso a až potom na kožuchy. Ak sa chceme radiť medzi vyspelé štáty i naďalej, musíme tak aj premýšľať“, skonštatovala Eva Antoňová.

Ján ČERNÝ

Publicista a spisovateľ Anton SELECKÝ: November '89 bola prvá farebná revolúcia

Svedectvo disidenta bez politickej korektnosti

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: autorka a archív A. S.

Objavovať odvrátenú stranu Mesiaca či nežnej revolúcie je fascinujúca úloha. Kým pri Mesiaci sa to čiastočne darí, nežná dodnes zostáva zahalená rúskom tajomstva. Aj zásluhou politickej korektnosti, pretlačenej do spoločnosti záujmovými skupinami. Ale tak ako sa pred rokom 1989 Anton SELECKÝ vzoprel totalitnému režimu, tak aj dnes odhaľuje skryté nežnej revolúcie. Nielenže odvážne vypovedá o svojom živote disidenta za bývalého režimu, ale rovnako odvážne hodnotí vývoj okolo roka 1989 i po ňom. Je predseda občianskeho združenia Magnificat Slovakia, v rokoch 1977 – 1990 bol dopisovateľ Rádia Slobodná Európa a Hlasu Ameriky, v rokoch 1979 – 1980 ho väznili za pokus o ilegálne opustenie republiky, v rokoch 1988 – 1989 pracoval ako člen Hnutia za občiansku slobodu, za čo ho čakal politický súdny proces známy pod názvom Bratislavská päťka. V týchto dňoch vydal knižku Kanál. Aj o nej bol rozhovor s ním...

• **Kniha Kanál vyšla tridsať rokov po zmene režimu. Aké pohľadníky vás viedli na jej napísanie?**

Keďže sa celý život zaoberám spravodajstvom aj novinárčným, najmä v obdobiach, keď bolo potrebné pre to niečo aj riskovať, považoval som za nevyhnutné vydať sumár informácií a dokumentov spolu so svojimi osobnými zápisami. Najmä preto, lebo som bol priamym aktérom tohto diania. Má to najmä dva veľké dôvody: Po prvé, aby sa zachovala pravda, ktorá sa už od novembra 1989 prekrucuje a účelne prispôsobuje; a po druhé, aby všetci tí, čo za onoho socializmu ukázali odvahu, vedeli niečo obetovať, aj keď ich čakali iba problémy a väzenie, aby sa nestratili v nejakých nedostupných archívoch. Aby aj dnes mohli svojim príkladom dodať odvahu súčasníkom, pretože tú odvahu opäť veľmi potrebujeme. Všetci...

• **V knižke sa predstavujete ako bežný mladý muž, ktorému nie je cudzia zábava, alkohol či dievčatá. A predsa je vo vás čosi iné, čo vás odlišuje od väčšiny rovesníkov. Nekompromisný postoj ku komunistickému režimu. Z čoho pramenila sila, ktorá vás napokon dostala až do väzenia? Ako k tomu došlo?**

Okrem toho, že sa dejiny kamuflujú, resp. prekrúcajú, majú aj opačnú stranu, že sa proste mytologizujú. Podstatná je holá pravda, objektivita a aj preukázateľnosť. Ja som chcel na svojom prípade či príklade ukázať život, rozmyšľanie a vývoj jednej generácie, ktorú poznačil socializmus a normalizačné obdobie. A toto obdobie sa viazalo na inváziu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Postoje nás vtedajších mladých ľudí boli rôznorodé. Ale všetci sme sa cez to museli prehrýzť sami. V niečom hrala úlohu výchova, v niečom DNA a v niečom samotné hodnotové zorientovanie sa v danej dobe a v daných situáciách. Ja som vyrastal ako katolík, ktorý mal doma veľkú osobnú slobodu. Ľudí okolo seba som hodnotil na základe charakteru a podľa toho, ako sa preukazovali vo „chvilách pravdy“. Zároveň som bol normálnym mladým človekom so všetkým, čo charakterizuje túto etapu života. Nejaké tie silnejšie korene zakotvenia azda spočívali v tom, že mi rodičia – najmä mama, vstúpili duchovnú výbavu, a na druhej strane to bolo azda aj moje dosť vášnivé čitateľské hobby. Knihy boli mojimi druhými rodičmi. Napokon v živote človeka existujú sily – povieť rovno nebeské, ktoré si ani veľmi neuvedomujeme, ale nás podvedome – a napokon aj vedome – navigujú až k rozhodnutiam, keď im buď zostaneme verní, alebo ich zradíme. Ja som sa usiloval nezradiť. K tomu všetkému tu jestvoval bohatý život na silné zážitky, akými boli napríklad 21. august 1968, tvrdá vojenčina, smrť kamarátov či ubíjajúci stereotyp socializmu. Teda výcvik, za ktorý som režimu – paradoxne – veľmi vďačný. Úprimne. Pokojne by som im dnes aj zaplatil školu za tú ich „vysokú školu“.

• **Ako ste sa dostali k spolupráci s Rádiom Slobodná Európa?**

Disident Anton SELECKÝ, člen Bratislavskej päťky, vydáva svedectvo o „nežnej revolúcii“ v memoárovej knihe Kanál.

Toto všetko podrobne opisujem vo svojej knihe Kanál. Nikto ma nevedel, ako sa hovorí za ručičku, takže som nemal akéhosi disidentského tútora. Postupne som sa k tomu dopracoval, napokon aj vlastným výjazdom do vtedajšej NSR k pátrovi Antonovi Hlinkovi. S jeho kuriérom som sa zoznámil cez spolupracovníka Petra Mlkvého na Slovensku a napokon cez moju rodinu, ktorá emigrovala do NSR v roku 1969. Tento môj individuálny vývoj napokon dospel k tomu, že som bol akousi samostatnou „disidentskou zložkou“ so všetkými prednosťami, ale aj nevýhodami. Výhoda bola v tom, že som nebol napojený na niektorú skupinu, dobre sledovateľnú ŠtB, nevýhodou bolo, že som všetky svoje aktivity a ich peripetie znášal akosi sólovo. A čo ma nejako v rôznych obmenách sprevádzala dodnes.

• **Podpísala sa disidentská činnosť na vašom súkromnom živote?**

Spájať tieto dve životné podoby bolo veľmi náročné. Dá sa to porovnať aj s inými povolaniami, napríklad so životom vojaka, lekára či s iným poslaním. Začínal som ako slobodný a neviazaný, čo bolo veľkou výhodou, lebo ináč by som sa asi ťažko (alebo vôbec) dostal až k takej širokej činnosti. Bola to veľká výhoda, pretože nikto, ani samotní rodičia mi v tom nebránili. Až po návrate z väzenia, keď som sa vlastne rozhodol či zostať úplne slobodný, prišiel moment, keď som sa zoznámil s dievčaťom ochotným znášať tento môj disidentský život. Keby som to bral pragmaticky, tak by som sa neženil, ale tento „modus vivendi“ vo dvojici sa mi zdal dosť romantický a možný. Vývoj však ukázal, že to nie je také jednoduché. Bol som zvyknutý nechať všetko v Božích rukách, a tak som v tom aj pokračoval. Katarína vydržala toho dosť a najmä vtedy, keď už bol v hre osud našich detí. Ja ako otec som sa raz večer nemusel vrátiť domov. Ich zase čakal život plný diskriminácie a problémov. Pán Boh – jedine On – to však, našťastie, režíroval tak, že sa to dalo prežiť, aj keď riziko tu stále bolo. Je to, ako píše de Saint Exupéry: Vojak nemôže ísť do boja s tým, že sa bude snažiť prežiť a bude sa pritom skrývať za každý strom. To je proste zlý vojak. Musí sa zmieriť s tým, že na neho číha smrť.

• **Knižka manifestuje silu ŠtB. A predsa sa aj tá zrútila ako**

domček z karát. V knižke nielen naznačujete, ale z konania známych osobností Novembra '89 usudzujete, že 17. november bol pripravovaným dňom prerozdelenia moci. Zdá sa, že vás toto poznanie veľmi sklamarilo. Alebo sa mylím?

Dá sa konštatovať sila ŠtB v tých rokoch. Ale v tých „mojich“ disidentských rokoch už ŠtB stávala väčšinou na vybudovanom strachu u obyvateľstva. Takže keby sa disidentstvo rozmohlo vo veľkom, nemala by šancu to ustrážiť. Napokon aj ŠtB mala svoje „diery“, ktorými sa dalo prekážať aj pri dôslednej sledovačke. To sa už pri dnešnej sledovacej technike

najmä ku kresťanstvu a vlastenectvu – našla spoločného nepriateľa?

Toto je presne ten prvok, o akých som povedal, že sa mytologizujú. Že my, akože rôzni vo svojich ideologických platformách, sme našli „spoločného nepriateľa“. Že sme sa zomkli, vytvorili jednotný front. Fígu borovú! Šťastí to bola situačná frontová súdržnosť, šťastí spoločný cieľ ľudí, o ktorých som povedal, že mali odvahu aj chrbtovú kosť. Spoločný nepriateľ bol sice spoločným menovateľom, ale v tej hornej časti zlomku nejaká zhoda iste nebola. My sme nepriateľa nehladali, my sme ho mali. Každý to bral akosi svojim spôsobom. A netýkalo sa to iba katolíkov

Anton SELECKÝ (vľavo) s bratom v uliciach Bratislavy 21. augusta 1968 počas prvých dní okupácie vojskami Varšavskej zmluvy.

povedať nedá. A bude to ešte horšie. Táto štátna mašinéria sa nezrútila ako domček z karát, to nie je dobré priróvanie. Pretože také „spolky“, akými sú spravodajské služby, sa nelikvidujú ani nerozpúšťajú. Režimy ich dedia, ako sa dedia nehnuteľnosti. Oni majú už vopred dané alternatívne možnosti pôsobenia. Tá hrdka disidentov proti nim vlastne nemala nijakú šancu. ŠtB jednoducho na základe geopolitického diania prešla do inej fázy existencie. Všetko bolo dohodnuté, len sa bolo treba pred obyvateľstvom zahrať na „revolúciu“. Našli si na to svojich ľudí, zrealizovali svoju Národnú triedu (teda ten zásah proti študentom) – dnes povieť proste majdan – našli si svojich „revolucionárov“, ktorí sú odovzdali moc a urobili z nich nesmrteľných hrdinov. Napokon aj toto podrobne opisujem v knihe Kanál. Toto poznanie som už útržkovito skladal priamo počas roka 1989. Ibaže som si nemyslel, že to bude až také „divadelné“ predstavenie – nie náhodou s tým zamestnali najmä hercov. Takže nebol som sklamaný, v tom vývoji som videl politickú zradu všetkých tých obetavých ľudí, ktorých bežne nečakalo nič len väzenie. A najmä katolíkov, ktorých sa tak báli a potrebovali ich odstaviť. Slovenský štát je totiž dodnes pre nich príliš veľký strašiak. V knihe Kanál som nazval November 1989 „prvou farebnou revolúciou“ – dokonca za asistencie Georga Sorosa a kniežata Karla Schwarzenberga. Svoj názor podopieram udalosťami, ktorých som bol sám svedkom.

• **Ako vaša päťka, taká rozličná v osobných postojoch –**

• **Z vašej knižky vyplýva, že KDH bolo tým politickým subjektom, aký mal zabrániť vzniku katolíckeho Slovenska. Na základe čoho to tvrdíte?**

Nedá sa povedať, že to tvrdím. Vychádzam a konštatujem to z mojich skúseností, pozorovaní a najmä z dôsledkov, ktoré vývoj priniesol. Spomeniem azda len to, že na Slovensku de facto neexistoval iný, tak mohutne transparentný disident ako bol katolícky, čo dosvedčovala vo svojich zvodkách samotná Štátna bezpečnosť. Ja som sa špeciálne zaoberal práve postihmi katolíckych aktivistov. O nejakom politickom dianí či dokonca prevrate nebolo možné v tom čase ani snívať. Lenže štruktúry, najmä podzemnej Cirkvi, boli také rozsiahle a aktívne, že pre režim avizovali mimoriadne nebezpečenstvo. Bolo tu aj napojenie na pátra Antona Hlinku a „transparentné spravodajstvo“, veď napokon sme telefonovali do Slobodnej Európy z našich vlastných telefónov a pod svojimi vlastnými menami. No a bol tu samozrejme strašiak Slovenský štát. Preto usudzujem, že keď sa už schylovalo k odovzdaniu moci, bolo treba toto rozsiahle disidentské hnutie katolíkov na Slovensku upratať. To by mali priznať iní aktéri, čo sa ako a kde dohodlo a dúfam, že raz na to naberú odvahu. Takže VPN a celá rýchlopečená študentsko-hercovsko-sociologická vetva disentu prebrala v Novembri 1989 celú „šľahačku“ vecí nasledovných. V katolíckych kruhoch neviem, či prebehlo nejaké rokovanie alebo aspoň stretnutie s konštatovaním ako dalejšie. Nič o takom niečom neviem. Čecaj zamotalo aj akési súkromné omilostenie „kata“ slovenských katolíckych disidentov majora Alexandra Kysuckého Františkom Mikloškom a Jánom Čarnogurským. Toto nás mnohých zmiatlo, lebo bolo povedané A, ale nebolo povedané aj B. Myslím si, že i toto „omilostenie“ upiekol koordinačný výbor VPN. Takže katolíci sa nestihli vlastne v tej „revolúcii“ ani zorganizovať.

• **Navonok ich predsa KDH reprezentovalo...**

Lenže vtedy na Slovensku jestvovalo akési katolícke pročeskoslovenské a katolícke pronárodné disidentské krídlo. A tu sa nám rozobilo celé milé a mohutné disidentské hnutie slovenských katolíkov. Aj keď som bol sám medzi signatármi výzvy na zakladanie klubov KDH začiatkom roka 1990, NIKDY ma Kresťanskodemokratické hnutie neoslovilo na nejakú politickú spoluprácu. Práve naopak, dodnes mám pocit, že som pre nich akýsi strašiak, ktorého treba mať bezpečne ďaleko od tela. To ale nech vysvetľujú iní. Aj prvá „verchuška“ KDH bola vybraná veľmi čudným spôsobom. Dnes by som povedal – bez výberového konania. Teda zasa len účel. Všetko smerovalo k strane akože katolíkov, ktorá vlastne stranou katolíkov už dávno nie je. Ja som kedysi napísal, že katolícky odboj na Slovensku bol vznikom KDH sprivatizovaný. KDH je dnes istá Potemkinova dedina, v ktorej úprimnosť veria už len tí jej najnavnejší skálni voliči. Prečo je to tak, spýtajte sa kompetentných. Verím, že nie je ešte všetkému koniec. Pretože slovenský katolícky a národný duch už preskákal iné skúšky a pozviecha sa aj o súčasnej. Bolo by však treba nájsť nejakých tých sitnianskych rytierov, prípadne nejakého slovenského Robina Hooda, ktorý by zjednotil všetkých statočných a odvážnych ľudí. Dúfam, že sa toho dožijem... Predpokladám, že bude nevyhnutné ešte nejaké to zhoršenie situácie, aby Slovákov – ako sa hovorí – nakoplo. Ináč tu bude hrať s katolíckou kartou hocikto. Každý politik ňou vďačne máva, dokonca je ochotný nabehnúť aj do Šaštína, aby to tam pretrpel ako na zubárskom kresle, najmä nech volič vidí tú jeho kvázi politickú zbožnosť. A toto je na tom všetkom to najsmutnejšie....

Životnú mozaiku Vavra ŠROBÁRA treba skladať len z precízne overených archiválií

Od Slovenského národného povstania k diktatúre komunistov

Lukáš KRAJČÍR – Foto: archív

Slovenskú spoločnosť dlhodobo atakujú dezinformačné vyhlásenia. Ak by neboli podrobené kritike, boli by sme svedkami utvárania aj klamlivých výkladov slovenských dejín, a to s fatálnymi následkami pre mladú generáciu. Platí to aj pri hodnotení politického účinkovania Vavra ŠROBÁRA.

Vavrinec Ján ŠROBÁR (1867 – 1950) patril k popredným verejným činiteľom konca 19. a prvej polovice 20. storočia, s ktorým sú spojené viaceré udalosti so zásadným vplyvom na smerovanie slovenskej spoločnosti. Z pozície lekára – osvetového pracovníka, chápal náročnú drobnú prácu (organizovanie prednášok a kurzov, vydávanie poučných brožúrok) a jej veľký vplyv na ľudí. V týchto súradniciach treba pozitívne vnímať aj jeho rozhodnutie obnoviť a predsedáť Matici slovenskej s veľkými národno-kultúrnymi výzvami.

NEOVERENÉ TVRDENIA

Kladne môžeme hodnotiť aj jeho úsilie po integrácii slovenských politikov do jedného komunikačného tábora. Nemožno obísť ani vyznávanie Masarykových kresťansko-humanistických a demokratických hodnôt. Bol však aj rázny a akcieschopný politik v čase vojnových konfliktov s maďarskými bolševikmi a nemeckými nacistami.

POLEMIKA

Prirodzene, so Šrobárom sú však spojené aj viaceré okolnosti, ktoré Slovensku z dlhodobého hľadiska neprospejvali a za ktoré ako minister vo viacerých vládoch bol aj zodpovedný. V tomto kontexte treba vnímať jeho dlhodobé presadzovanie centralistických tendencií v česko-slovenskom štáte a príklon k ideologickému konštruktú československej národnej jednoty. Ani jedno, ani druhé sa totiž v slovenskej spoločnosti neodmätalo a bolo ňou z veľkej miery odmietané. Až na sklonku života priznal, že smerovanie slovenskej society išlo inak, ako si predstavoval, a svoje centralistické a čechoslovakistické presvedčenie začal prehodnocovať.

Kritika Šrobára je však v niektorých prípadoch založená na neoverených faktoch. Napriek jeho známej spolupráci s českými a so slovenskými komunistami v štyridsiatych rokoch 20. storočia niektorí bádatelia vidia korene tejto kooperácie až pri nohách Bélu Kuna, Josifa Vissarionoviča Stalina a jeho vládnych a spravodajských orgánov (Ludový komisiariát vnútra – NKVD).

Osobné spomienky (publikované pamäti) môžu byť výrazne poznačené subjektívnymi postojmi autora, ako i limitmi jeho vlastných rozpomienok. A preto aj neskoršie výpovede Gustáva Husáka, Václava Kopeckého, Jána Balka a Pavla Čarnogurského, ktoré naznačujú Šrobárov blízky vzťah k sovietskej strane, treba dôsledne overovať. Predsa len išlo o ľudáckych a komunistických politikov, ktorí mali ako jeho politickí a ideologickí oponenti istotne veľa dôvodov ho pred verejnosťou ocierňovať.

Keďže nie je možné nahliadnuť z bezpečnostno-technických dôvodov do všetkých ruských archivov, ktoré by mohli potvrdiť alebo vyvrátiť tieto tvrdenia, treba vychádzať z dostupných overených archiválií. Súčasná historiografia pomerne detailne zmapovala Šrobárov život, a to na základe vierohodných prameňov, ktoré utvárajú zmysluplnú mozaiku Šrobárových politických aktivít a jeho vzťahov k domácim a zahraničným komunistickým činiteľom.

VZŤAH K STALINOVÍ

Pri údajnej Šrobárovej inklinácii k sovietskej strane nie je možné argumentovať jeho panslavizmom a tolstojizmom. Už od študentských čias sa prikláňal k úzkej česko-slovenskej kooperácii a k Masarykovmu modernému demokratickému svetonázoru, ktorý mal pôvod v západnom transatlantickom civilizáčnom okruhu a ktorý pretláčal do slovenských regiónov.

Blízky vzťah so Stalinom nie je možné preukázať ani na základe zná-

mosti Šrobára s vodcom maďarských bolševikov Béloom Kunom. I keď sa s ním poznal z čias internácie, ich vzťah nebol založený na priateľstve, ale skôr na nevyhnutnej vzájomnej koexistencii vo väzenskom prostredí. Šrobár pritom otvorene zavrhoval hodnotové a mravné ukotvenie budúceho vodcu maďarských bolševikov. Ich stretnutie z 5. mája 1919

Málokterý slovenský politik zanechal v dejinách Česko-Slovenska a v jeho politických premenách také výrazné, a pritom nejednoznačné stopy ako Vavra ŠROBÁR.

vo Komárne sa nenieslo v priateľskom, ale v pracovnom rokovacom duchu. Obaja vtedy stáli na čele znepriatelenej krajiny.

Šrobárovo razantné kroky v bojach proti bolševikom úplne vyvracajú klamlivé predstavy o akomsi jeho blízkom vzťahu ku Kunovi a cez neho k Stalinovi. Kun bol totiž zodpovedný za veľké krymské masakry na tamojšom obyvateľstve a zajatcoch, ktoré masovosťou prekypovali aj sovietske vládne špičky. V tridsiatych rokoch upadol do nemilosti Stalina a koncom roka 1939 bol v gulagu zlikvidovaný.

Tažko vravieť aj o krutosti Šrobárových opatrení v čase vykonávania funkcie ministra s plnou mocou pre správu Slovenska. Jeho rázne kroky v období stanného práva a vojenskej diktatúry nemajú nič spoločné so sovietskou krutosťou z tej istej doby. Prísne nariadenia a internácie boli výsledkom spoločných rokovaní s vtedajším vojenským veliteľom na Slovensku a tie boli prirodzene namierené práve proti maďarským bolševikom a ich domácim prísluhočom. Šrobár mal v tejto súvislosti podporu česko-slovenskej vlády a jeho pôsobenie možno označiť v prevratových časoch za úspešné.

ÚČASŤ V ODBOJI

Šrobár s nevoľou sledoval politický vývoj na jeseň 1938. Aj keď kriticky vnímal slovenskú autonómiu a štátnosť, do leta 1943 prakticky nevyvíjal kroky smerujúce k odboju. Leitmotívom jeho odbojovej aktivizácie boli až vážne prehy štátov krajín Osi na vojenských frontoch, ktoré Šrobára, ako aj ďalších odbojne zmýšľajúcich intelektuálov našťastovali do organizovania odporu proti zločinnému režimu.

V druhej polovici roka 1943 založil Šrobár nekomunistickú občiansku odbojovú skupinu, ktorú tvorilo viacero významných slovenských verejných činiteľov do jesene 1938. Začiatkom augusta 1943 inicioval stretnutie odbojne zmýšľajúcich Slovákov v dome Martina Mičuru, kde za prítomnosti predsedu slovenského parlamentu Martina Sokola sa hovorilo o potrebe zosadenia slovenskej vlády, rozpustenia HSLŠ a jej organizácií, zrušenia slovenskej ústavy, a tým aj Slovenskej republiky. Bolo prijaté memorandum s podpisom Šrobára, v ktorom sa písalo o potrebe obnovy česko-slovenského štátu s tým, že by slovenčina bola štátnym jazykom a rozhodovanie o miestach vo verejnej správe

by prislúchalo úradom na Slovensku. Kritický postoj Edvarda Beneša však spomalil presadzovanie tohto plánu a vôbec aktivít Šrobárovej skupiny. Až začiatkom roka 1944 sa podarilo Šrobárovi nadviazať kontakty na odbojne zmýšľajúcich zamestnancov Ústrednej štátnej bezpečnosti. Takisto viedol rozhovory s protifašisticky orientovanými

pléna SNR z 2. marca 1945. Ani z tohto obdobia nejstávajú relevantné materiály, ktoré by hovorili o blízkom vzťahu Šrobára k Stalinovi.

NEBEZPEČNÉ KONŠPIRÁCIE

Šrobár sa rozhodol pokračovať v povojnovom politickom účinkovaní, ktoré možno vnímať v stránickej a výkonnej rovine. Tvrdiť, že sa v tom čase podieľal na zavlečení česko-slovenských občanov do gulagov, je nevyhnutné archívne preukázať a predložiť verejnosti dôkazovým materiálom (hlásenia, nariadenia, súkromná korešpondencia). V opačnom prípade ide o nebezpečné konšpiračné a manipulačné konštatovanie. V prvom rade treba pripomenúť, že ľudia nebývali transportovaní ani tak do gulagov ako skôr do tzv. GUPVI (sovietske tábory nútených prác pre vojenských zajatcov a internovaných).

V dostupných prameňoch nie je možné nájsť oporu o zapojení Šrobára do týchto aktivít a ani súčasná relevantná literatúra nereflektuje takéto aktivity. Po nezhodách s Demokratickou stranou založil s ďalšou skupinou politikov Stranu slobody ako alternatívu pre nekomunistického, kresťanského a národne orientovaného voliča. Nekreoval ju však pre zlomyseľné, rozvrtné ciele komunistov, ale bola utvorená po konzultáciách s prezidentom Edvardom Benešom, ktorý mal záujem si cez túto stranu udržať vplyv na slovenských voličov. Aj keď Strana slobody a jej tlačový orgán Sloboda prežili komunistický puč z februára 1948 a formálne existovali až do nežnej revolúcie, v skutočnosti na tom nemal nijaký podiel Šrobár a ani kontakty na domácich komunistov. Jeho vplyv v strane veľmi rýchlo slabol už pred „Víťazným februárom“. O príklon ku komunistom sa postaralo ľavicové krídlo.

Z hľadiska výkonných rezortov zastával dve vysoké funkcie: v prvej a druhej vláde Zdenka Fierlingera stál na čele dôležitého ministerstva financií, a to napriek absencii náležitej ekonomickej a finančnej kvalifikácie. Ako minister bol zodpovedný za riešenia viacerých naliehavých problémov, z ktorých treba spomenúť nespravodlivé menové urovanie medzi českými (bývalými protektorátnymi) krajinami a Slovenskom. Po „Víťaznom februári“ prijal ponuku stať sa ministrom pre zjednotenie zákonov. Pre mnohých demokraticky zmýšľajúcich ľudí išlo oprávnené o veľké prekvapenie a sklamanie.

Po smrti Edvarda Beneša a Jana Masaryka a po rozplynutí i posledných demokratických nádejí plánoval z vlády odísť, ale na naliehanie priateľov svoje rozhodnutie prehodnotil. S nastolením tuhej komunistickej diktatúry nebol spokojný. Dokladajú to zachované kritické postoje na rokovaniach vlády, keď otvorene kontroloval Júlíusovi Ďurišovi, Václavovi Kopeckému, a dokonca aj premiérovi Klementovi Gottwaldovi.

Vysoký vek a z nich vyplývajúce zdravotné ťažkosti mu však neumožňovali organizovanejšie vystupovať proti komunistom a najmä proti prijatým zákonom, ktoré legalizovali politicky motivované perzekúcie ľudí a upevňovanie totalitnej moci. V záverečnej etape svojho politického účinkovania tak podporoval politiku komunistov a nekládol im významnejší odpor.

Napriek zložitým okolnostiam jeho záverečného politického účinkovania, napriek mnohým kladam i záporom zanechal po sebe Šrobár nezmazateľné stopy činnosti verejného pôsobenia, ktoré si zasluhujú objektívnu pozornosť.

Ide o názor autora, ktorý je reakciou na text v rubrike SNN Ako bolo, čo bolo.

GLOSA

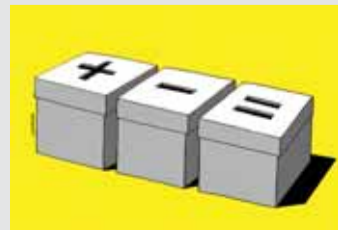
Čínska ľudová republika si prvého októbra pripomenula sedemdesiate výročie založenia svojho štátu veľkolepými oslavami. Na to isté výročie sa viaže aj nadviazanie diplomatických stykov Číny s vtedajším Československom. Pri príležitosti podobných významných výročí sa konajú vzájomné návštevy, stretnutia diplomatov, recepcie a kultúrne akcie v hlavných mestách krajín, s ktorými má Čína diplomatické, obchodné i kultúrne vzťahy. Nebolo to inak ani v Bratislave. Slovensko najprv navštívil čínsky minister zahraničných vecí Wang Yia a prijala ho aj prezidentka republiky Zuzana Čaputová, ktorá mu okrem zvyčajných formálnych fráz vyjadrila znepokojenie a obavy zo zhoršujúcej sa situácie v oblasti ochrany ľudských práv v Číne, čím sa dopustila v diplomatickej reči faux pas, teda poklesku neetickej správy voči krajine, ktorú zastupoval jej predstaviteľ.

Čudná diplomacia

Jednoducho, pri zdvorilostnej štátnej návšteve sa to v slušnej spoločnosti nepatrí, na kritiku je vhodná iná príležitosť, napríklad pôda OSN. Ak už hovoríme o vzťahoch Slovenska s Čínou, rovnako je zarážajúce, ak naša diplomacia ignoruje kultúrne akcie tejto významnej krajiny pri spomínanom jubilejnom výročí. V Bratislave sa druhého októbra v Divadle P. O. Hviezdoslava konal exkluzívny koncert čínskeho súboru ľudových nástrojov pod názvom Zabudnuté melódie pod záštitou Velvyslanectva Čínskej ľudovej republiky, Konfuciovho inštitútu v Bratislave a Čínsko-slovenskej spoločnosti pre rozvoj vzájomnej spolupráce bez účasti aspoň jedného štátneho úradníka Slovenskej republiky, aj keď pozvánky dostalo ministerstvo zahraničia, vláda i prezidentská kancelária. Bolo to dojemné vystúpenie, na ktorom zazneli okrem iného dve ľudové piesne v čínštine – slovenská Na Kráľovej holi a čínska populárna ľudová pieseň Jazmin. Pravdaže, nikto neočakával, že sa na zaujímavom podujatí zúčastní pani prezidentka alebo pán predseda vlády, ale jeden zo štátnych tajomníkov MZV a EZ mohol prejavíť trochu taktu a prejavíť úctu k starobylej kultúre krajiny, s ktorou nás viažu desaťročia vzájomnej spolupráce.

Alebo je všetko inak a podľa vzoru USA chceme Čínu hospodársky sankcionovať a vypovedať jej obchodnú, a dokonca aj kultúrnu vojnu? Zatipujte si, ako by reagovalo naše Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí, keby pri príležitosti nadviazania diplomatických stykov usporiadalo Velvyslanectvo Spojených štátov amerických v Bratislave napríklad koncert rockových kapiel Pink Floyd alebo The Pretty Reckless? Ak poznáte odpoveď pána ministra Miroslava Lajčáka, ste na dobrej ceste chápania našej čudnej euroatlantickej zahraničnej politiky.

Ludovít ŠTEVKO

Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Ako vidia cudzinci ruskú súčasnosť alebo slovenskí spisovatelia v Moskve

Zápisky z krajiny niekoľkých zemepisných pásiem

Text a foto: Igor VÁLEK

Stojím na križovatke Druhej bratskej a Tverskej ulice Moskvy a mám čo robiť, aby som „počul“ sám seba, hoci hovorím dosť nahlas a dosť pozorne sa počúvam. Tá druhá menovaná ulica je aj v bežných dňoch živou hlavnou tepnou – dopravnou aj obchodnou – mesta, no teraz doslova prekypuje životom.

Inokedy autá, motorky a autobusy prúdiace oboma smermi, v každom v štyroch preplnených dopravných pruhoch, síce pre uzáveru tadiaľto nehučia, no z bublajúceho „hrnca“ Tverskej kypia iné zvuky. Také, čo by určite hravo pohltili aj denne obohrávanú dopravnú kakofóniu. Spomínaná uzáverka totiž súvisí s Dňami Moskvy a davy Moskovčanov i návštevníkov hlavného mesta Ruskej federácie, Rusov aj Nerusov, víriace v bohatom dianí, robia ulicu až po jej vyústenie na Červené námestie kdesi za horizontom naozaj živým a hlučným organizmom.

■ OZAJSTNÝ MEGAPOLIS

Najľudnatejšie mesto Európy a najsevernejší megalopolis sveta s takmer trinástimi miliónmi obyvateľov je teraz ešte o poznanie ľudnatejší. Skrytý klaustrofobik vo mne síce trubi na poplach, no obdivovateľ a priaznivec ruskej kultúry a ruského vkladu do fungovania sveta víťazi na celej čiare a popchýna ma vpred. Vstupujem do davu, ktorý ma vďačne vŕhajú ako dobre fungujúca odstredivka, a robím dobre. Tolko na jednom mieste nahromadenej pozitívnej energie a radostne sa usmievajúcich ľudí som nezažil ani nepamätám! A to už čosi pamätám. Ženy, muži a deti každého veku, rodiny aj páriky, najmenší v kočíkoch a na pleciach otcov, dôchodcovia opierajúci sa o paličky, aj o mladších z rodu, mládež i stárež, Európania, černosi, mulati, Aziati... Je tu azda celý svet a všetci sa zabávajú a tešia – zo vzájomnej ľudskej blízkosti, z pekného počasia a mesta. Prírodné hrdí, nenásilne sebavedomí a spokojní.

„Stalica“ Moskva má svoje dni a ony s ňou. Či už sú jej detmi a či návštevníkmi, či sú Rusi a či inostranci, všetko jedno – vsjo rovno. V pravidelných vzdialenostiach sa nad davom týčia veľké pódia, na ktorých vystupujú špičkoví umelci. Pred chvíľou som minul to, na ktorom sólisti Moskovského štátneho baletu tancovali časť Labutieho jazera, teraz stojím v hlúčkiku pred ďalším, z ktorého zas profesionál zo štátnej opery spieva áriu z Čajkovského Onegina. Uchvacujúca atmosféra Tverskej má však aj iné spektakulárne kulisy. Rusi – nielen Moskovčania! – si totiž v tomto roku pripomínajú osemdesiate výročie Všetoruského výstavného centra. To dnes vo svojej „pôvodine“ v inej časti mesta na ploche 2,4 štvorcového kilometra predstavuje skvelú ukážku architektúry socialistického realizmu a napríklad aj dvojicu pompéznych fontán – dôstojne pozlátenu Fontánu družby národov a úžasné farebný rozprávkový Kamenný kvietok. Aj tieto dve, spolu s ďalšími objektmi, sú ako zmenšené makety súčasťou diania. Nechýba ani maketa slávneho Lunochoodu, pod ktorého „kupolou“ sa ľudia prechádzajú z zdravia s hercom v skafandri Gagarina, prvým mužom vesmíru... A ešte čosi – všade sú kvety od výmyslu sveta, upravené záhony, svieže a voňavé.

■ OPTIKOU CUDZINCA

Medzi maketami budov Všetoruského výstavného centra sme už stáli, teraz sa na výstavisku ocitáme naozaj. V jednom z pavilónov sa totiž koná Moskovský medzinárodný knižný veľtrh, a to bol jeden z dôvodov, ktorý našu dvojicu spisovateľov – autora tejto reportáže a Pavla Viteka – zo Slovenska zaviedol až sem. Knižne uvedené – tu je ďalšie vysvetlenie. Za medzinárodný úspech slovenského

Pavol VITEK s dcérou Sašou pred sídlom Ruskej geografickej spoločnosti tesne pred ich vystúpením

spisovateľa treba bez akéhokoľvek váhania označiť vystúpenie člena Spolku slovenských spisovateľov, spomínaného Žilincana Viteka v Ruskej geografickej spoločnosti v centre Moskvy. Je autorom dvojice kníh o legendárnych a dodnes fungujúcich ruských železničiach – Transsibirskej magistrále a BAM-e, fanúšikom a znalcom ruskej histórie aj súčasnosti, čo všetko bolo predpokladom, aby v Moskve (spolu s dcérou Sašou, fotografkou „výprav“) na spomínanej „adrese“ vystúpil. Ako vôbec prvý Slovák, pričom vo vystúpení, prenášanom do celého sveta aj online, kládol dôraz na dokumentárnosť a neustranenosť výpovede. Potom sme spolu navštívili aj moskovský knižný veľtrh, kde sme pátrali po možnostiach vydávania slovenských kníh v Rusku. Tam zrejme v dohľadom čase budú smerovať aj preklady spomínaných kníh spisovateľa a cestovateľa. Na pultoch našich knižkupectiev je dobre napísaných cestopisov ako povestného šafranu. Ním priam však voňajú knihy Vitekovy knihy Po kofajniciach do hlbín Ruska (2017) a Sibirske sirotky: Bajkalsko-amurská magistrála (2019).

■ BOHATÍ NA ZÁŽITKY

S Pavlom sme po náročnom dni, nesmierne bohatom na zážitky aj chodenie a vozenie sa legendárnym metrom, „spochinuli“ v reštaurácii Slovenského domu, kde sme boli ubytovaní a porozprávali sa.

• **Pavol, k meritu vašej nateraz ostatnej návštevy Ruska a Moskvy, kde ste vystupovali v Ruskej geografickej spoločnosti (RGO). Prečo práve tam a s čím ste vystupovali?**

Pri príprave nedávnej cesty na Čukotku ruských priateľov z cestovnej agentúry, organizujúcej tento trip, zaujalo niekoľko postrehov, ktoré som o Rusku uviedol počas nášho prvého rozhovoru. Z našej internetovej stránky vedeli, že som ja, respektíve spoločne s dcérou, mal na Slovensku a v Čechách opakovanú prezentáciu o cestovaní po legendárnej najdlhšej železnici sveta – Transsibirskej magistrále. Ani som si neuvedomil, ako rýchlo som dal slovo, že vystúpim v Ruskej geografickej spoločnosti v Moskve s prednáškou na tému Ako vidia cudzinci Rusko.

• **Ako prebieha kontaktovanie a príprava na takéto vystúpenie?**

Kontakty s RGO zabezpečili ľudia zo spomínanej cestovky. Na prípravu sme, samozrejme, ostali sami s dcé-

rou Saškou. S odstupom času, od okamihu, ako som unáhle rýchlo súhlasil s prednáškou, som si začal uvedomovať, že to bude zásadne iné, ako boli naše dovtedajšie skúsenosti. RGO je v Rusku veľmi dôstojná adresa, určite niečo iné ako skupina študentov alebo cestovateľských nadšencov... No a potom to bol fakt, že sme sa rozhodli pre prezentáciu v ruštine. Slovo bolo však dané, a tak som sa sústredil na prípravu. Poslucháčom do Ruska sme chceli priniesť postrehy na ich krajinu z pohľadu dvoch generácií. Poskladali sme osnovu, vybrali fotografie z cesty po Transsibe a BAM-e, z návštev Moskvy, Petrohradu a Kazane a pridali tie najnovšie z Čukotky. Saška pripravila počítačovú prezentáciu a každý sme si k nej napísali komentár podľa tém. Naše osobné postrehy sme chceli doplniť o širší pohľad. Tu sme

zásadne iné rozprávať o dojmach z krajiny pred ľuďmi, ktorí ju videli len v televízii alebo o nej čítali, a rozprávať o nej ľuďom, ktorí sa v nej narodili a žijú v nej svoje životy. Dopadlo to dobre a navyše výsperkované zaujímavou diskúziou. Výrazne zaujímavejšou ako na prezentáciách o Rusku na Slovensku...

• **Vráťme sa k vašej najnovšej knihe – lebo tá o Čukotke sa ešte len rodí – o BAM-e. Prečo ste knihu nazvali tak „sirotsky“?**

Dva dôvody. BAM je najvýznamnejšia, najkomplexnejšia a najdrahšia stavba železnice za posledných sto rokov a napriek tomu ostala v zabudnutí. Ja osobne som si na ňu spomenul až pri písaní knihy o ceste po Transsibirskej magistrále v pohodlí domova. Keď sme v júli pred tromi rokmi prechádzali stanicou Tajšet, ignoroval som,

Tomášom v meste Bratsk, ležiacom na brehu obrovskej priehrady na rieke Angare. Tu Slováci založili katolícky kostolík sv. Cyrila a Metoda. Pri príprave na cestu som natrafil na túto informáciu a okamžite som začal plánovať stretnutie. Otcovi Tomášovi som telefonicky avizoval našu návštevu. Keď sme sa osobne stretli v Bratsku, tak nám prezradil, že v prvom okamihu si myslel, že prídu na návštevu slovenskí misionári zo severnejšie ležiaceho Jakutska. Prišiel sa, že obdivoval ich odvahu vyraziť na cestu do päťdesiatstupňových mrazov. Hoci sa mu to zdalo celkom logické, lebo si cestu autom skrátia po hladine zamrznutých riek. Až keď som v závere rozhovoru spomenul, že sa tešíme spoločne s dcérou, pochopil, že to budú iní Slováci.

• A čo Bulgakov?

Mám niekoľko literárnych vzorov a medzi ruskými spisovateľmi sa týči autor románu Majster a Margaréta Michail Bulgakov. O tom, že má v Moskve múzeum v dome, kde žil a tvoril, už viem dlho. Ba som sa ho pokúšal aj navštíviť pred trinástimi rokmi, keď som bol v meste na sérii besied. Vtedy mi to nevyšlo, „činím“ druhý pokus. K domu – ďalšej dobrej adrese – s krásnou secesnou výzdobou na Veľkej bronnej som trafil priam so zatvorenými očami. No až keď som

Jeden z pavilónov v areáli jubilujúceho Všetoruského výstavného centra

mali šťastie, že sme mohli zrealizovať anketu medzi študentmi, ktorí navštívili Moskvu. Aj na niekoľko zahraničných zdrojov, časopisov alebo sprievodcov.

• **Čo ste od vystúpenia očakávali a splnili sa vaše očakávania?**

Cestovali sme po Rusku v neutrálnom duchu. Na jednej strane bez predsudkov a na druhej bez umelého pozitívneho nadšenia. Nakoniec z toho vyšlo niekoľko zaujímavých postrehov. Aspoň dva. Čistota. V uliciach, v podchodoch, vo vlakoch. Nielen na centrálnych triedach a námestiach v Moskve, ale aj v mestách a mestečkách na Sibíri a na Ďalekom východe. V tom, že sme to správne odpozorovali, nás utvrdili aj odpovede v našich anketách robených na Slovensku. Hoci na spomínanej prednáške videli prítomní Rusi ešte rezervy... Druhým príkladom je tolerantnosť. My tak aspoň vnímame fakt, že popri pamätníkoch Lenina, ktorého s istotou stretnete v každom meste, sa v Rusku masívne obnovujú zbudované pomníky cárom, čo sme my sledovali najmä popri trati Transsibu. Okrem pomníkov vojakom – hrdinom Veľkej vlasteneckej vojny, nájdete aj pomník japonským zajatcom. Pripomínajú sa obeť gulagov, sochu má „biely vládca Sibíri“ – admirál Kolčak, a tiež aj disident spisovateľ svetového mena Solženicyn. No a keď som spomenul Transsib, treba určite pripomenúť, že po trase tejto magistrály stojí niekoľko pamätníkov česko-slovenským legionárom. Zo stretnutia s poslucháčmi sme očakávali ich odozvu na nami vybrané postrehy. Je

že tam sa začína BAM. Počas prípravy na cestu po mladšej sestre Transsibu som si rýchlo začal uvedomovať, že nie som jediný, kto na túto železnicu a mestecká či osady popri nej zabudol. Jednoducho, budovatelia, ktorí tam po skončení stavby ostali trvalo bývať, alebo železničiari, ktorí trať prevádzkujú, mi pripadali ako sirotky. No a ako sirotky sme sa cítili na BAM-e aj ja so spolucestujúcou – mladšou dcérou Saškou. Transsib sme totiž precestovali v plnej rodinnej zostave.

• **BAM nazývate najkrajšou železnicou Ruskej federácie. Čo vás vedie k takému tvrdeniu?**

Pred poznávacou dovolenkou a či prvou služobnou návštevou v novej krajine som zvyknutý našťudovať si čo najviac materiálov o nej. Príprava na obidve cesty tisíce kilometrov dlhými ruskými železnicami zabrala niekoľko mesiacov. Zdrojom boli ruské, anglické a nemecké knihy, sprievodcovia a internetové stránky. Jedna nemecká cestovná kancelária vo svojom marketingovom slogane prezentovala BAM ako najkrajšiu ruskú železnicu. Zdôvodnili to tým, že prechádza nádhernou a takmer nedotknutou horskou krajinou. Po precestovaní BAM-u to s čistým svedomím môžem potvrdiť.

• **Počas prezentácie knihy nedávno na Slovensku ste spomínali na ľudí, obyčajných i neobyčajných. Zaspomínajte na nejaké stretnutie aj pre čitateľov SNN..**

Vopred sme mali naplánované stretnutie s poľským misionárom otcom

vchádzal do jeho vchodu, seklo ma. Trochu v krížoch a najmä o osobné poschodie vyššie, v hlave – nešťastný múzejnícky modrý pondelok, bude zatvorené! Ešte mi na chvíľu svítila nádej, dvere na schodisko boli pootvorené, vložil som dnu. Aj tam, o reálne poschodie vyššie, pootvárané, spoza najbližšej vitríny s exponátmi sa vystrčila hlava upratovačky – dežurnej, metla výhrážne vztyčená v pravačke. Orientálne farbisto, tak to medzi Rusmi treba, som jej vysvetlil, kto som a že veľmi túžim vidieť múzeum veľkého spisovateľa. Trpezlivo ma vypočula, no odpoveď bola strohá: Zakryto, nevozmožno! Zatvorené, nedá sa! Ešte farbistejšie som apeloval na jej dobrú širokú ruskú dušu, no odpoveď sa nezmenila. Dolu vrzli dvere, vracal sa vrátnik, ktorý fajčil vonku. Je zavreté, času má dosť. Vrhol som sa k nemu a bol som azda najfarbistejší v doterajšom živote. Trpezlivo a so zdánlivou ústretovosťou si ma vypočul, vyfúkol posledný chumáčik dymu a odpovedal: Zatvorené, nedá sa! V duchu som ho kamsi poslal, no zrejme to bolo aj počuť, lebo ešte raz zopakoval: Zatvorené, nedá sa! Pozrel som sa na oboch, ústretových a pevných v rozhodnutí, ďalší pokus by bol zjavne zbytočný. Dovolili mi urobiť si aspoň pár fotografií a rozlúčili sme sa. Nič sa nedá robiť, musím sa do Moskvy vrátiť, Bulgakov ma volá zápletkou hodnou pôsobenia diabolských síl z jeho slávneho románu. Ach, všemocný Azazel! Na neďalekom Triumfálnom námestí ma triumfálnym gestom vypráváča aj veľký básnik – a jeho veľká socha – Vladimir Majakovský. Bratia spisovatelia, pridem...

Podľa románu Victora Huga Bedári vzniklo u nás exkluzívne divadelné dielo Muzikál storočia na javisku Novej scény

Milan POLÁK – Foto: Marek MATÚTEK

Od roka 1980 inscenovali muzikál Bedári (Les Misérables) na päťdesiatich dvoch javiskách celého sveta a preložili ho do dvadsiatich dvoch jazykov. Jeho autori – libretista Alain Boublil a skladateľ Claude-Michel Schönberg, získali za svoje dielo nespočetné množstvo ocenení a inscenáciu tejto predlohy uviedli a uvádzajú najprestížnejšie svetové divadelné scény vrátane londýnskeho divadla West End alebo newyorskej Cornegie Hall. Do slovenčiny preložila text muzikálu Katarína Labajová-Pokorná a prebásnil ho Ján Štrasser. Réžiu a hudobnú supervíziu mala Marie Zamora (manželka autora textu Boublila a v roku 1991 predstaviteľka jednej z hlavných postáv Cosetty v Paríži). Muzikál – operu Bedári uviedla Nová scéna Bratislava v spolupráci s produkčnou spoločnosťou Cameron Mackintosh.

V Bratislave máme možnosť sledovať výpravnú, efektnú a doslova drahú divadelnú produkciu, akú nemáme možnosť vidieť hoci kde: okrem predstaviteľov jednotlivých postáv je tu aj spevácky zbor a balet, teda súbor tridsiatich piatich účinkujúcich, ktorých sprevádza dvadsaťpäťčlenný Orchester Slovenského rozhlasu s vynikajúcim dirigentom Petrom Valentovičom.

FUNKČNÁ RÉŽIA

Na prvom mieste upútala kompaktná, sústredená, dostatočne variabilná a rytmicky domyselná réžia Marie Zamora. Predstavenie trvá viac ako tri hodiny, ale jeho dĺžku nevnímame. Dominuje silný príbeh, famózna živá hudba, dobré spevácke výkony, dramatické napätie, konflikt a humanistické poslanstvo, ktoré sa divákovi nevnucuje, ale cítime ho. Všetko je podporené výrazným, funkčným, farbitým a dotvoreným herectvom hlavných predstaviteľov, vynikajúcou realistickou scénou, ale aj maximálnou fyzickou angažovanosťou početného súboru účinkujúcich. Mohli by sme povedať, že inscenácia nemá hluché miesta, teda časti, ktoré by sme ozeleli napríklad

preto, aby sme boli rýchlejšie po predstavení doma. Divák je navyše nenásilne vtáhaný do životných osudov jednotlivých postáv. Okrem sugestivnosti samotného predstavenia umožnili tento pocit v niektorých častiach inscenácie aj nástupy účinkujúcich na javisko z hľadiska, čo pôsobí tiež nenásilne a prirodzene.

Ústrednou postavou tak Hugovho veľkolepého románu, ako aj jemu zodpovedajúcej muzikálovej predlohy je Jean Valjean, niekdajší galejník, neskôr utečenec, postupne vážený mešťanosta, potom bojovník na barikádach a napokon ochranca a takmer otec Cosetty, dcéry sociálne zneužívanej Fantiny. Cosetta je spočiatku len dieťa, ale neskôr je to až po uši zaľúbená dievčina. Na Novej scéne Jeana Valjeana sugestívne stvárnil sólista košickej opery Titusz Tóbisz, ktorý túto rolu už pred pár rokmi vytvoril v Miškolci v Maďarsku. Tento mužný, urastený, keď treba drsný galejník, ale inak dobrák, hrá nielen s plným nasadením, ale aj s pokorou a so sebavedomým prejavom. Tým podstatným je však jeho pôsobivý operný tenor a kultivovanosť hereckého prejavu. Jedno i druhé počas predstavenia pri-

vádzalo hľadisko do nadšených ovácií. Možno istý vplyv, i keď nechtiac, mala aj Tóbiszova fyzická podoba s filmovým predstaviteľom tejto postavy Jeanom Gabinom. Bol takmer rovnako herecky tvárny, psychologicky presvedčivý a pohybovo kultivovaný, ako bol spevácky suverénny.

RECENZIA

Viacerí predstavitelia tiež obstáli, ale cítili sme, že to už nie je ten Tóbiszov podmanivý operný tenor s dramatickým prnutím, schopný dokonca prejsť v závere, keď už pred smrťou sumarizuje svoj život, k falzetovej podobe, teda viac k citovo podfarbenému prejavu.

■ ZAUJALI VÝKONMI

Z tých postáv, ktoré nás aj spevácky zaujali, spomeňme aspoň predstaviteľa policajta Javera, ktorého výrazne stvárnil Lukáš Vlček, ale úspech mali aj Fantina Veroniky Prášil Gidovej, Thénardierka Kataríny Hasprovej, Márius Petra Makranského či Biskup z Digne Miroslava Šufliarskeho. Zaujala nás s primeraným nadhľadom zahrnaná dospelá Cosetta,

Titusz TÓBISZ, sólista Štátnej opery v Košiciach, vytvoril hlavnú postavu Jeana Valjeana.

ktorú stvárnila Michaela Baladová Danielová. Dobré sa zmocnili niekoľkých postáv aj deti, ktoré boli presvedčivé i prirodzené. Ale s úctou a rešpektom sa treba vyjadriť o celom súbore, najmä o maximálnom fyzickom nasadení, disciplíne a úsilí vyjadrovať zmysel svojich postáv či inej funkcie v inscenácii nielen spevom či tancom, ale aj herecky. Tu treba spomenúť nápaditú choreografiu Jána Ševčíka.

Spomínali sme exkluzívnu výpravnosť a nákladnosť tejto inscenácie. V tomto ohľade významnú úlohu zohrala scéna a kostýmy. Pokiaľ ide o kostýmy, podľa slov riaditeľky NS a na podklade návrhov Ludmily Városovej vyrobilo sa neuveriteľných dvestoosemdesiat kostýmov. Napokon ich kultivovanosť a vizuálna pôsobivosť zohrali v inscenácii významnú úlohu. Ale ešte významnejšiu zohrala scénografia výtvarníka Petra Hlouška z Brna. Scéna vyjadrovala realisticky vecne a historicky presne utrafenú podobu Paríža na začiatku 19. storo-

čia. Okrem veľkoleposti scény zaujala jej schopnosť rýchlej a plynulej premeny, a to až do takej miery, že sama bola zážitkom. Hloušek navrhoval aj scény v nemeckých a vo švajčiarskych divadlách, v Reykjaviku i New Yorku.

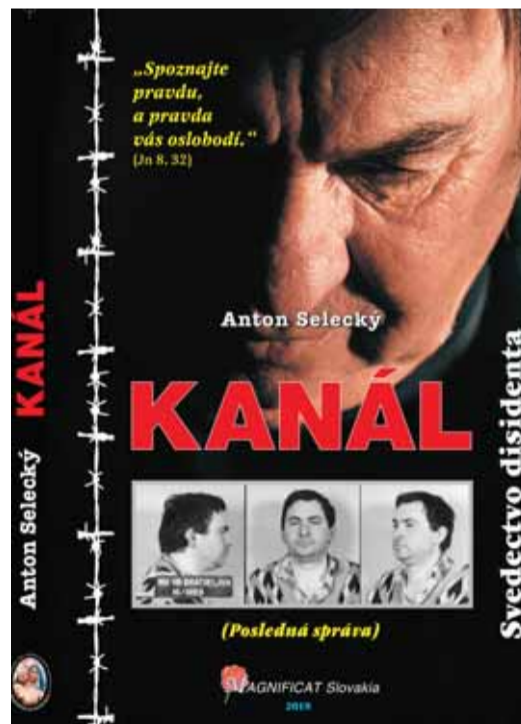
■ PERSPEKTÍVNE DIVADLO

Bratislavská Nová scéna pod vedením terajšej riaditeľky I. Fašiangovej do istej miery pripomína obdobie, keď tu bol v šesťdesiatych rokoch riaditeľom Dalibor Heger, ktorého zásluhou v tom čase spoznávala Bratislava to najlepšie z muzikálového sveta. Čiastočne na to nadviazal aj Ľubo Roman po roku 1989 a Dušan Jarjabek už v nových časoch. Počas terajšieho vedenia divadla sme svedkami akoby reinkarnácie slovenského muzikálu. Toto úsilie zavrášilo uvedenie na celom svete známeho muzikálu Bedári. Aj to vydáva svedectvo o perspektívnosti tohto jediného slovenského muzikálového divadla.

Anton SELECKÝ: KANÁL, svedectvo disidenta, Vydavateľstvo Magnificat Slovakia, o. z., 2019

Nežná a jej aktéri trochu inak

KNIHA TÝŽDŇA

Prečo sa František Mikloško, zástupca katolíckeho disentu, zrazu ocitol v štruktúre začínajúcej politickej strany VPN medzi komunistami a liberálmi, a nie v rodiacom sa KDH? Prečo zakladateľ KDH Ján Čarnogurský ešte počas nežnej revolúcie utekal do Prahy a prijal funkciu prvého podpredsedu vo federálnej vláde komunistu Mariána Čalfu? Čo vedel Mikloško o deľbe moci po novembrovej zmene režimu? To je len časť otázok, ktoré nielen nastoľuje, ale aj vysvetľuje ich pozadie autor knihy Kanál Anton SELECKÝ.

Anton Selecký je synom hudobného skladateľa a organistu v bratislavskom Dóme sv. Martina. Od mladosti sa angažoval za slobodu náboženského vyznania, nebol členom nijakého spolku, hoci sa stal ikonou disidentskej Bratislavskej päťky Čarnogurský, Ponická, Selecký, Kusý, Maňák. V memoárovej knižke upozorňuje na skutočnosť, že „VPN sa od procesu s Bratislavskou päťkou dištancovala, že Kusý bol prepustený na slobodu 6. októbra 1989 a Čarnogurského držali vo väzení až do amnestie, „ktorú musel vyhlásiť prezident Gustáv Husák 25. novembra 1989. Prečo? A napokon, veľmi skoro a podozrivo sa tu objavil knieža Karel Schwarzenberg spolu s Georgeom Sorosom“.

Publikácia obsahuje Seleckého zápisky z väzenského denníka z rokov 1979 – 1980, medzi ktorými sa nachádza aj tento: „12. januára 1988: JUDr. Serbin z Generálnej prokuratúry mi predlžuje vyšetrovaciu väzbu o dva mesiace, do 6. marca 1988.“ Kniha je autentickým svedectvom politicky prenasledovaného človeka počas rokov bývalého režimu. Jej stránky zaplnia menami ľudí z obdobia nežnej revolúcie, prináša autentické spomienky na zlomové udalosti aj ich hodnotenie s odstupom času. Selecký pichol do osieho hniezda...

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Túto vetu by som bol podpísal aj pred päťdesiatimi piatimi rokmi, keď sme sa ako novinári učni zoznámili na pôde vtedajšieho mládežníckeho denníka Smena. Bez ohľadu na osobné dôvody: tu a tam sa stretáme v tatranskom dome spisovateľov, každý zahraný v svojej robote, ale niet toho rána, aby som pri šálke kávy nenašiel na kúsok papiera Popovičovú karikatúru. Nakreslí mi ju idúcky okolo, len tak ako ranný pozdrav.

Ivan POPOVIČ – s dômyslom a vtipom

Nakrútil asi štyridsať (!) animovaných filmov, z toho mnohé sú dlhé seriály, netuším, aké by bolo výsledné číslo, keď len Hlavičkove rozprávky majú trinásť pokračovaní, Blackauty desať dielov, režisér Mat' tak o koliesko viac má pätnásť ucelených častí a nakrúcal sa osem rokov, populárny cyklus Spiel mit má dvadsať pokračovaní... a každé je filmom samo osebe, bojím sa to násobiť. Bol priekopníkom bábkového filmu, pričom poväčšine si sám písal námet, scenár, predložil výtvarný návrh „hercov“ a scén, animoval, režíroval, nakrúcal. Medzi vôbec najúspešnejšie slovenské animované filmy patrí groteska o ľudskej hlúposti Socha – ešte z roka 1969, v tom čase šibeničná satira na hlupákov pri moci. Prvý prišiel pred kameru s kombináciou bábkov a živého herca, animácie a fotorealizmu. S filmom Boli tu ufóni (1984) získal na I. európskom festivale krátkych filmov v Berlíne Hlavnú cenu, podobne skončil jeho film (nakrútený s M. Peťovským) Narodeniny 2001 (1978) na medzinárodnom festivale v Paname.

S bratom Vladimírom vydal niekoľko originálne riešených detských kníh – v rozličných časoch, povedzme titul Keď si sám doma v roku 1969 a Ja sa volám Klinček v roku 1984. Ilustroval množstvo detskej a humornej literatúry. Napísal však aj prózu Žena cez palubu (1971), kniha síce vyšla, ale vtedajší režim ju dal ihneď zošrotovať. Iný osud stihol knihu Utešiteľ žien, v roku 1994 získala ceny Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska. Voľnosť cestovania ho opantala, prebrúsil Galapágy, Mongolsko, Malajziu a Izrael, Čínu a Srí Lanku, antické Grécko a starý Tibet, Austráliu aj s Novým Zélandom... A ešte má niekoľko výtvarných monumentov v architektúre súčasných solitérov – v Detskej fakultnej nemocnici na Kramároch, v bratislavskom Dome športu... Majster. A má práve sedemdesiatpäť. Nech mu zdravie slúži!

Ján ČOMAJ

HUMORESKA

Tak za toto scenárista vyleti. Veľký režisér v pozadí s hrôzou hľadí na najnovšie stretká na námestiach. Viac detí na klimazáchrane ako na slušnosťoch? Jedine televízie zvládli inscenáciu na jednotku. Až na to, že reportérov v niektorých mestách bolo len o trochu viac ako účinkujúcich. Umelecké zábery kamier boli prestrihnuté zábermi z jarných happeningov, aby aspoň trochu zachránili aktuálne úpadkové pouličné inscenácie. To si niekto vypije. Za takzvané vyzbierané príspevky tak málo muziky a ešte menej štatistov. Ono veľmi ani nie je na čo chodiť. Nástročné blondinky s okuliarmi už rozdali svoje múdrosti. Novospasiteľia nemyslia na

svojich divákov. V temných dobách socializmu na prvého mája čo lepšie podniky dávali aspoň párky a pivo zadarmo. Alebo po dovolenkách je kasička prázdna a strýko producent

a robí reklama. Pritom pozitívne názory na ne umiestnili v prieskumoch Slovensko na čestné posledné miesto v Európe. Za nami sú už len moslimské krajiny. Aj to iba preto,

Isto úplnou náhodou na každej demonstrácii stoja dve devuchy ako držiačky plagátu. Na tvárach chirurgické rúška či respirátory. Bud' sú veľmi škaredé a nechcú strašiť ľudí,

Nový scenárista bude mať ťažkú úlohu, o čom píše. Ekotémy sú už na stole. Producent rozohral celosvetovú hru o klímu. Ekoprimabalerína klímy možno raz navštívi aj najväčších znečisťovateľov, ktorí sa s ňou zatiaľ nechcú hrať. V OSN si už o tom, čo je dobre a čo zle, zarečnili ženy aj deti. U nás oslovilo úbohých dievčatko len svoju vekovú kategóriu. Šťastné detstvo. Dospelí vyberajú zo zeme krumpky, oberajú jablká, otkajú orechy a pije sa burčiak. Akú novú vzrušujúcu tému hodí do pléna, aby ľudia nabudene odložili plné poháre a vyšli do ulíc? Lietadlo z Kanady letí k nám okolo dvanásť hodín. Možno dovezie niekoho s novými nápadmi. Aj to tu už bolo. Vyšetovanie je už údajne skončené.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Ekoprimabalerína, klimaapokalyptici a farební vykukovia

z veľkého sveta zabudol poslať všimné.

Dúhové pochody sú letná záležitosť. Účastníci v krátkych sukničkách a gatkách by na jeseň mohli prechladnúť. Sú v duchu moderných svetových trendov. Okrem priamej finančnej podpory štátu dostanú ich organizátori nepriamo cez najrôznejšie mimovládky hĺbky judášskych grošov. To sa potom demonštruje

že tam podobné sprievody nie sú. U Saudov bol inzerát, hľadá sa kat, aj bez skúseností. Pri ich ročnej úrode okolo dvesto popravených má o prácu postarané. Či je to dobre, alebo zle je jedna vec. Názory občanov Slovenska je druhá, ale tá najpodstatnejšia. Päťdesiatistí ľudia sa postaví za právo na život nenarodených detí. Ich žiadosti naša národná rada odignoruje. To však nie je téma pre svetového producenta...

alebo už pociťujú znečistenie ovzdušia, alebo im za to platia. Alebo všetko spolu. Majú svoju pravdu. V čase burčiakov nehodno chodiť do pivníc bez vetrania. Podľa textu na plagáte anglicky či americky sľubovali medzinárodnú amnestiu. Prvá prezidentkina amnestia na Slovensku sa už uskutočnila. Ďalšia azda čaká na výsledky vyšetrovaní a rozhodnutia súdov v citlivých prípadoch. Je ich požehnané.

BESEDNICA

V slovenských médiách a na internetových stránkach sa nezdiera objavujú názory niektorých verejných činiteľov, ospravedlňujúce kroky zastupiteľstva Prahy 6 týkajúce sa premiestnenia pamätníka maršala I. S. Koneva a všeobecne spochybňujúce oslobodzovaciu misiu Červenej armády v Európe. Preto nezaškodí pripomenúť si niektoré historické fakty a objasniť, kam tieto trendy môžu viesť.

Vojna s pamätníkmi

Dejiny zaznamenali, že jednotky 1. ukrajinského frontu pod velením maršala I. S. Koneva v máji 1945 oslobodili Prahu od nacistov. Tento historický fakt nemožno vyvrátiť. I. S. Konev je čestný občan Prahy a v Českom hlavnom meste mu postavili významný pamätník, ku ktorému obyvatelia na znak vďaky kládli kvety. Až donedávna, keď sa rozpútala v mestskom zastupiteľstve tejto časti Prahy pod vedením jej predstaviteľa sochoborecká iniciatíva na odstránenie maršalovho monumentu s pochybnou argumentáciou. Akékoľvek iniciatívy na zbúranie alebo premiestnenie pamiatok znižujú význam slávnych a tragických stránok histórie, o ktorých svedčia. Miestne úrady pritom nezohľadnili výzvy verejnosti aj viacerých českých predstaviteľov, aby zabránili takémuto vývoju udalostí. V tejto súvislosti hodno citovať slová českého politika Václava Klauza ml.: „Sochy sú symboly... sú odkazom našej histórie. Socha Ivana Koneva nie je oslavou konkrétnej osoby, je to predovšetkým oslava víťazov druhej svetovej vojny a oslobodenia Československa. Je poctou desiatkam tisíc padlých.“

Každý uvažujúci človek chápe, že šíriaca sa nevrátnosť voči pomníkom sovietskych vojakov osloboditeľov je súčasťou rozsiahlej kampane zameranej na prepísanie histórie druhej svetovej vojny a skreslenie rozhodnutí Norimberského tribunálu. Znepokojuje, že revízia histórie sa uskutočňuje na oficiálnej úrovni. Svedčí o tom napríklad nedávne vyhlásenie bulharského ministerstva zahraničných vecí, v ktorom sa požaduje, aby sa boj ZSSR proti nacizmu a víťazstvo nad ním nepovažovali za oslobodenie kontinentu. S polutovaním treba konštatovať, že aj na Slovensku existujú podobní takzvaní odborníci na históriu, ktorí sa usilujú oslabiť úlohu Červenej armády pri oslobodení Európy. Takýmto interpretom histórie, ktorí ospravedlňujú revanšizmus, treba odporučiť, aby si osviežili svoje vedomosti o dejinách druhej svetovej vojny. Netreba na to chodiť ďaleko. Na začiatok by stačilo povedzme navštíviť výstavu, ktorú nedávno otvorili v priestoroch Národnej rady Slovenskej republiky – Holokaust. Likvidácia. Oslobodenie. Záchrana. Výstava pomôže pochopiť, koho jednotky 1. ukrajinského frontu pod velením maršala I. S. Koneva oslobodili z nacistického tábora Osvienčim. Núti zamyslieť sa nad tým, ako sa tam títo ľudia dostali, kto a z akých krajín ich do tejto továrne na smrť poslal.

Vojna s pomníkmi v Európe je rovnaké barbarstvo ako ničenie historických svätýň v Afganistane a Egypte, búranie chrámov v Sýrii a Kosove. Tí, čo ospravedlňujú tieto činy dočasných politických dejateľov a iné trestné činy tohto druhu, pošliapávajú históriu. Mali by si preto uvedomiť, že dláždia cestu k moci revanšistom a neonacistom všetkých druhov, novým extrémistickým politickým silám, pre ktoré ľudské obeť a spomienky na ne nič neznamenajú.

(se)

Kňaz Ferdinand JURIGA: Hanba tomu, kto zhavrание alebo ochabne v boji za spravodlivosť Pravda je pravdou, aj keď ju hlása čo i len jeden človek

Jozef VRANKA – Foto: archív SNN

Ferdinand JURIGA, katolícky kňaz, národný buditeľ, politik, publicista, svojrázny predstaviteľ slovenského národného hnutia na začiatku 20. storočia v Uhorsku a v začiatkoch novovzniknutej Československej republiky.

JURIGA sa ešte ako kaplán koncom 19. storočia zapojil do slovenského politického života a v roku 1906 kandidoval za poslanca do uhorského snemu, kde mal iba jedno vystúpenie, ale aj to bolo pamätné...

rizácie Slovákov v Uhorsku mali jeho články na stránkach Ľudových novín. Za články Faranoiti a Herodiáni, v ktorom odsudzoval odnáródňovanie detí, a Ohrňme si rukávy, kde povzbudzoval slovenské časopisy k ráznejšej práci na národnom poli, pozabavili Jurigu poslancovskej imunity a postavili ho pred súd. Jeho príspěvky v novinách boli odozvou na nedôstojný článok v maďarskom časopise Nyugatmagyarország, kde o Slovákoch písali, ako „o vymieraajúcom druhu opíc“. Pravda, čo bolo dovolené Maďarom, nebolo dovolené Jurigovi – 16. novembra 1906 neskoro v noci vyhlásili takýto rozsudok: „Ferdinand Juriga sa odsudzuje na dva roky väzenia, 1 200 korún pokuty a zaplatenie súdnych výdavkov vo výške 73 korún.“

urážlivými pokrikmi maďarských poslancov.

„Rozumný a dobrý človek kloni sa vždy k tomu smeru, ktorý dáva viac práva. Chce niekto viac práva? Nevykorišťujem nikoho, a preto nebojím sa všeobecného tajného volebného práva. Nech zástupy vidia, že tu nie je len záujem vládnucich tried. Nie je dobrým človekom, kto nepraje druhému práva. Podobne nebude dobrým človekom ani ten, kto bude chcieť, aby jeden národ aj naďalej zostal v starom vreci, v starom položení.“

SEBAURČOVACIE PRÁVO

Našou povinnosťou je nielen z vnútorných pohnútok, ale aj z iného, oveľa vyššieho záujmu..., v záujme pokoja ľudstva a na zahatenie budú-

Jurigov prejav mal veľmi dobrý ohlas v slovenskom živote. Právom ho pokladali za historický a revolučný skutok.

Politici, ktorí váhali s utvorením Slovenskej národnej rady, razom boli postavení pred hotovú vec, keďže Juriga hovoril v mene Slovenskej národnej rady, v parlamente nemohli už vyčkávať, ale museli ju urobiť.

„Ja som si svoje vykonal,“ povedal Juriga, „teraz nech urobia svoje Martinčania. Nech ihneď zvolajú Národnú radu a dodatočne vynesú túto deklaráciu so starým dátumom. Kto bude na nich vyčkávať?“

DOJÍMAVÁ OMŠA

Ferdinand Juriga nečakal ani na odpoveď žiadosti, ktorú poslal cirkevnej vrchnosti, aby mohol slúžiť svätú omšu namiesto latinského jazyka v slovenskom jazyku. Svoj zámer uskutočnil 19. septembra 1919 v katolíckom kostole v Karlovej Vsi pri Bratislave. Táto udalosť vzbudila veľkú pozornosť nielen v tlači, ale aj medzi veriacimi i neveriacimi. V Slovenskom denniku vtedy o tom napísali: „Na omši neodzneno ani slova latinského. Evanjeliu a Otčenáš sa modlili staroslovenčinou. Slovenský ľud hlboko dojatý naslúchal omši, ktorej dosiaľ nikdy nerozumel, lebo sa mu úplne tisícročie odbavovala v reči cudzej. Počas omše Dr. Juriga od oltára prehovoril k ľudu vyloziac mu, že má neodškriepiteľné právo na služby Božie v svojom materinskom jazyku. Právo, potvrdené pápežmi Jánom VIII. a Hadriánom II. r. 869, ktorých listy písané slovenským panovníkom Rastislavovi a Svätoplukovi o schválení omše v reči ľudu aj prečítal.“

Na bohoslužbe sa zúčastnili vysokí úradníci z ministerstva pre správu Slovenska, čím sa dal najavo súhlas vlády s touto akciou. Po odslúžení omše v slovenskom jazyku prišla reakcia cirkevnej vrchnosti. Generálny vikár František R. Oswald z Trnavy poslal Jurigovi list, v ktorom mu oznámil, že na to, čo urobil, mal mať špeciálny súhlas Svätej stolice. Ďalej ho bratsky napomenul, aby sa podobných skutkov vyvaroval. Na záver zdôraznil, že ak sa to bude opakovať, bude musieť siahnúť po suspenzii.

STRATA ILÚZIÍ

Hlinka sa o slúženie bohoslužieb v slovenskom jazyku nepokúsil. Od konca roka 1918 sa Hlinka s Jurigom začali v niektorých názoroch na vývoj u nás výrazne rozchádzať. Ale oboch zároveň spájala Slovenská národná strana. Tvrdili, že ich spolupráca je potrebná, nie však vo všetkom v opozičných pripomienkach proti vláde sa zhodli. Hlinka od začiatku presadzoval tvrdú opozičnú politickú líniu. Juriga zastával názor, že s ňou treba počítať do čias, pokiaľ sa neskonsolidujú pomery vo vláde. Najmä vymedzenie hraníc a schválenie ústavy.

Zo svojich snívých ilúzií sa Juriga skoro prebral. Nasvedčuje tomu i jeho prejav v pražskom parlamente 23. januára 1920, v ktorom podporil úsilie o autonómiu Slovenska a princíp federalizmu. V novinách Juriga vyslovuje svoje obavy o osude slobody v republike v súvislosti s neriešením slovenskej otázky, neuspokojivou hospodárskou a zásobovacou situáciou.

Obaja významní slovenskí politici si uvedomili, že aj keď sa v určitých názoroch na postupy vládných politikov nezhodujú, pre slovenský národ bude prospešnejšie, ak ich preklenú a budú v politike ťahať za jeden povraz. Demonstrovali to aj tým, že sa spolu zúčastňovali na rôznych verejných zhromaždeniach a mítingoch.

Katolícky kňaz Ferdiš JURIGA bol strhujúci a oduševňujúci rétor, ktorý dokázal strhnúť masy aj improvizovaným vystúpením bez písomných podkladov, lebo hovoril to, o čom bol hlboko presvedčený.

Narodil sa 12. októbra 1874 v Gbeľoch v roľníckej rodine. Keď dovŕšil siedmy rok, rodičia ho poslali do Ostrihomu k strýkovi Jánovi Jurigovi, ktorý tam bol opäť kanonikom – jeden z mála vysokých cirkevných hodnostárov, ktorí ani s insigniami ostrihomských kanonikov nezabudli na to, že sú Slováci. Okolo neho vznikla v Ostrihome slovenská študentská kolónia. Chudobnejší a nadanejší študenti zo slovenského západu hromadne putovali do Ostrihomu, kde sa postaral o nich tento kanonik. Tam začal chodiť do školy aj malý Ferdiš. Na gymnáziu zmaturoval s vyznamenaním. Keďže bol vynikajúci študent, poslali ho študovať na viedenský Pázmanevum, kde získal doktorát z teológie. V roku 1898 bol vysvätený za kňaza. Počas štúdií vo Viedni sa stal členom slovenských akademických spolkov Tatra a Národ. Často sa tam stretával najmä s významným slovenským národovcom doktorom Pavlom Blahom zo Skalice, ktorý mal naňho blahodarný vplyv.

V POLITICKÝCH ZÁPASOCH

Už ako kaplán sa zapojil do slovenského politického života. Najskôr iba príspevkami do tlače, postupne aj ako rečník na verejných zhromaždeniach. Zoznámil sa so skupinou mladých realistických politikov a udržoval aj kontakty s martinskou politickou Slovenskou národnou stranou.

V roku 1906 sa rozhodol kandidovať za poslanca do uhorského snemu. Svoje slovenské vlastenectvo prejavil už pri prvom vystúpení v parlamente 2. júna 1906: „Čakám od vlády skutky. Sľubov sme už počuli dosť. Keď vláda chce podporovať slovenský ľud, nech mu povolí slovenské gymnáziá.“

Konštantín Čulen vo svojich spomienkach na F. Jurigu uvádza, že ešte väčšiu účinnosť na zástancov maďa-

Keď v roku 1907 nastupoval trest, napísal malú knižku, ktorej dal názov Lúčenie. Vyzval v nej svojich rodákov, „... aby vytrvali a družili sa okolo národne orientovaných ľudí, čítali slovenské noviny a knihy. Hanba tomu, kto zhavrание alebo ochabne v boji za spravodlivosť. Slovenskú holubičiu povahu musíme pretvoriť v nebojácnu odvahu a tvrdú päsť“. Začiatkom roka 1918 vyzval Juriga v Slovenských národných novinách všetkých Slovákov, aby zanechali večné ustupovanie.

VÝZVY K ODVAHE

„V našom národe,“ napísal, „povstal spor, či sa máme rozhodnúť pre činnosť národnú a či nemo trpieť všetky poníženia? Odpoveď je jednoduchá. Keď niekedy, tak teraz je čas, aby bol národ svojimi vodcami informovaný o všetkých veciach, ktoré sa týkajú jeho života. Mlčať v takýchto dobách je pasivita, nečinnosť, ktorá si založí krížom ruky a všetko, všetko strpí, ničím nepohne, v ničom si nepomáha, o nič sa nehlási. Tomu musí byť koniec. Nech nás nemýli, že nás je málo. Naše právo a naša pravda nie sú závislé od nášho počtu. Pravda je pravdou, aj keď ju hlása čo i len jeden človek. Ujať sa národa je len otázka smelosti. Pasivita sa rodí len zo zbabelosti. V pasivite už ďalej trčať nesmieme!“

V období Jurigovej výzvy prináležalo Slovákom v uhorskom sneme podľa vtedy platných zákonov päťdesiat poslancov kresli. Žiaľ, získali iba dve. Slovenská politika uviazla akoby v spánku. O dva dni Juriga na porade u Dr. Stodolu vyhlásil, že on na druhý deň po Rumunoch prednesie na sneme žiadosť slovenského národa. Svoj sľub dodržal. Jeho prejav v sneme trval dve hodiny a bol často prerušovaný

ceť krvavej víchrice, pre seba, aj tento slovenský národ žiadame sebaurčovacie právo.

Páni, myslím, že kto pochopí vážnosť dnešných časov, kto nie je cynickým v týchto veľavýznamných chvíľach a trochu sa rozumie veci, kto pochopí, aký veľký význam má sebaurčovacie právo, ten ma vážne vypočuje...“

Juriga, často napádaný a vysmievaný, svoju reč zakončil týmito slovami: „Dajbože, aby spoločnou silou zmietli vykorisťovateľov, ktorí tyrancky držia podriadené národy v otrokom jarme, zneužívajúc tak meno Boha, ako aj meno vlasti, ktoré mená upotrebia na to, aby skvy vytrhli z úst chudobného človeka.“

Teraz vládnuca trieda sedí za stolmi a tučnie a úbohi utlačaní musia sa schovať pod stôl a odtiaľ si musia uchytíť omrvinky a aj zato ich hrešia a kopú.

Dajbože, aby prišiel nový poriadok, keď celé ľudstvo bez rozdielu bude si môcť zasadiť za stôl rovnakých práv...“

Nasledovala prudká reakcia. Vyhrážky: Povraz mu! Všeobecný krik.

Tak skončil Juriga v maďarskom parlamente svoju poslancovskú činnosť. Táto reč je významná nielen tým, že to bola posledná reč slovenského poslanca a že prvý a posledný raz sa v maďarskom parlamente ozvala slovenčina, hoci len v citátoch, ale najmä tým, že Juriga dal najavo, že Slováci účtujú s Maďarskom.

Nikdy v uhorskom parlamente nebol prednesený z úst slovenských rečníkov odvážnejší a historickejší prejav. To bolo vypovedanie vojny vláde, snemu a celému Maďarsku. To bolo vyhlásenie takého dosahu, že musí prejsť do slovenských dejín ako medzníkové. Po ňom sa začína náš nový život.

Konferencia o výučbe slovenčiny v krajanstvom prostredí Podklady na zásadné materiály a zborník

Text a foto: Zuzana PAVELCOVÁ

Na pôde Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici sa počas prvého septembrového týždňa intenzívne diskutovalo na tému krajanstvom školstva v zahraničí. Vďaka takmer piatim desiatkam odborníkov, ktorí si pripravili veľmi hodnotné príspevky, medzinárodná vedecká konferencia pod názvom Slovenské národnostné školstvo a zachovanie národnostného povedomia v krajinách strednej, južnej a východnej Európy dosiahla veľmi vysokú odbornú i reprezentačnú úroveň.

Ján VARŠO, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, pri vystúpení na konferencii

Čestné predsedníctvo medzinárodnej vedeckej konferencie o národnostnom školstve v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici

Zásadou výborného organizátorskému tímu, pod ktorý sa podpísali Spoločnosť pre edukáciu a kultúru v Nadlaku, Asociácia slovenských

pedagógov v Srbsku, Pedagogické metodické centrum v Maďarsku, ŠVK a UMB, mali poslucháči možnosť vypočuť si príspevky nielen z avizovaných

častí Európy, ale i zo západnej Európy – z Veľkej Británie a Írska.

Medzi referujúcimi taktiež vystúpili odborníci z oblasti školstva zo Srb-

ska, z Rumunska, Maďarska, Ukrajiny, Poľska, Česka, Chorvátska a zo Slovenska. O reprezentačné zastúpenie Slovenskej republiky sa postarali Oľga Nachtmannová, štátna tajomníčka MŠVVa Š SR, Vladimír Hladovský, rektor UMB v Banskej Bystrici, Michal Kottman, generálny riaditeľ sekcie MZVaEZ SR, Ján Varšo a Peter Procházka, predseda a podpredseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Auditorium si vypočulo príspevky nielen z histórie slovenského školstva v zahraničí, ale najmä príspevky zamerané na aktuálny stav výučby v slovenčine i slovenčiny mimo územia Slovenskej republiky, na nedostatky i pozitíva takejto výučby, záujem krajanov o slovenskú výučbu, ako i personálne i materiálne zabezpečenie slovenských škôl a vzdelávacích centier v zahraničí. Odznali návrhy na mnohé spolupráce a podporu krajanstvom školstva zo strany SR.

Záver z konferencie predložila Školskej komisii ÚŠZZ ako jeden zo zásadných dokumentov pre prácu ÚŠZZ v tejto oblasti. Organizátori tiež plánujú vydať zborník obsahujúci všetky príspevky konferencie v plnom znení.

V Čakajovciach zveladujú folklórnu tradíciu

Text a foto: Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Už dvanásť rokov sa v obci Čakajovce, ktorá je známa Panteónom slovenských dejateľov, zúčastňujú folkloristi na slávnostiach Spievajte si s nami, ktoré organizujú Miestna organizácia Jednoty dôchodcov na Slovensku a Miestny odbor Matice slovenskej. Práve ich zaangażovanosť na organizovaní kultúrneho života v obci vyzdvihol starosta Milan Greguš pri otvorení dvanásteho ročníka podujatia, v úvode ktorého sa zdravicom prihovarila aj predsedníčka MO JDS v Čakajovciach Genovéva Horváthová.

Program otvorila domáca folklórna skupina Matičiari, ktorú po novom vedie nedávno zvolená predsedníčka matičného odboru Daniela Gregušová. Obdobie dožínok svojim pásmom priblížili najmenší hostia slávnosti – detský folklórny súbor Zbežanček pod vedením Anny Jankovičovej. Pestrú paletu účinkujúcich postupne doplnili folkloristi z

neďalekých obcí – Lúčna nad Žitavou s folklórnu skupinou Studnička, Čab so speváckou skupinou Čabanka, Koniarovce so speváckou skupinou Koniarovčanka a z Čeladíc Čeladania. Na záver podujatia vedúcim folklórnych skupín okresná organizácia JDS Nitra prostredníctvom predsedníčky Agáty Fischerovej a starostu obce Milana Greguša

odovzdali ďakovné listy a pamätň darčeky. Podstatné je, že ani tento rok sa z podujatia nevytratil jeho hlavný zámer, a to stretnutie ľudí, ktorí milujú slovenský folklór v celej jeho bohatosti a naplnenie odkazu ukrytého v názve podujatia – spoločne si zaspievať. Podujatie sa konalo s finančnou podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja a Obecného úradu Čakajovce.

Na 12. ročníku folklórnych slávností v Čakajovciach dostali priestor na vystúpenia aj najmenší speváci.

Blíži sa uzávierka Gorazdovho literárneho Prešova 2019

Nová tradícia a jej myšlienkový presah

Miroslav HOLEČKO – Foto: internet

Pred tridsiatimi rokmi sme na Slovensku zaznamenali zrod novodobej kresťanskej, kultúrnej, národnej a štátnej tradície – svätogorazdovskej. Jej hlavným poslaním je približovať život, dielo, skutky prvého slovenského vzdelanca a svätca Gorazda. Realizáciu množstva celonárodných podujatí aktualizovať myšlienkový presah tohto diela do našej prítomnosti. Jedným z takýchto podujatí je aj literárna súťaž, ktorá sa už dvadsaťštyri rokov koná pod názvom Gorazdov literárny Prešov. Tohoročná literárna súťaž bola vyhlásená 31. mája 2019. Jej uzávierka bude už 15. októbra 2019.

Nosnými cieľmi Gorazdovho literárneho Prešova je iniciovať tvorbu duchovnej poézie, prózy a drámy na Slovensku, prispieť k poznaniu života a diela sv. Gorazda, prvého po mene známeho vzdelanca – polyhistora a svätca slovenského pôvodu. Vytvoriť platformu na odborné usmerňovanie takejto tvorby a tvorivý dialóg autorov, ktorí sa venujú nábožensky orientovanej literárnej spisbe. Súťaž je celoštátna, s medzinárodnou účasťou súťažiacich. Je jednokolová, vyhlasuje sa každý rok. Súťaž nie je tematicky ohraničená. Autori by sa však vo svojich literárnych prácach mali inšpirovať dielom nášho prvého, po mene známeho literáta, spisovateľa, prekladateľa sv. Gorazda. Pripisuje sa mu autorstvo omšovej knihy Kyjevské listy, spoluautorstvo na dielach Život Konštantína a Život Metoda (podľa P. J. Šafárika, E. Paulínyho, Š. Ondruša i ďalších bádateľov plné autorstvo diela Život Metoda).

Súťaž je orientovaná na autorov všetkých vekových kategórií.

Symbolická plastika sv. Gorazda od umelcov Mariána a Tomáša Polonských

Autori budú rozdelení do dvoch vekových kategórií: v prvej budú súťažiť žiaci základných škôl, v druhej mládež (študenti SŠ) a dospelí autori. Vyhlasovatelia súťaže sú Divadlo Jonáša Záborského – útvar osvetovej činnosti, Prešov, Gréckokatolícke arcibiskupstvo, Prešov, a Spoločnosť svätého Gorazda. Spoluorganizátormi súťaže sú Matica

slovenská ďalšie subjekty. Na súťaži sa môže zúčastniť každý občan Slovenskej republiky aj Slováci, žijúci v zahraničí tvoriaci v slovenskom jazyku, ktorému doteraz nebola knižne vydaná publikácia. Súťaží sa v troch literárnych druhoch: duchovná poézia, próza a dráma (divadelná hra). Zúčastnení autori môžu poslať do súťaže svoje práce napísané v slovenskom jazyku, najviac však päť poetických útvarov (v rozsahu do 10 strán), tri prozaické útvary (v rozsahu

do 25 normalizovaných strán, t. j. 30 riadkov krát 60 úderov v riadku) a jednu divadelnú hru (bez obmedzenia počtu strán). Do súťaže sa neprijímajú rukou písané práce. Prihlásené práce nesmú byť až do vyhlásenia výsledkov tejto súťaže nikde publikované ani prihlásené do inej súťaže. Autori sú povinní poslať práce v tlačenej podobe v štyroch kópiách s uvedením

svojho mena a priezviska, prípadne pseudonymu, dátumu a miesta narodenia, typu školy (ZŠ, SŠ), povolania a adresy; v elektronickej podobe (e-mail, CD). Každá obálka so súťažnými prácami musí byť označená: Gorazdov literárny Prešov 2019. Súťažné práce zasielajte na adresu: PhDr. Dagmar Rusnáková, metodička Divadlo J. Záborského – útvar osvetovej činnosti, Nám. legionárov 6, 081 61 Prešov. Ďalšie informácie o XXIV. Gorazdovho literárneho Prešova môžete získať od D. Rusnákovej na tel.: 051/772 47 49, tel. a fax: 051/772 47 49; E-mail: rusnakova.osveta@djsz.sk a tiež od autora projektu súťaže M. Holečka – mobil: 0918 817 131; E-mail: mirko.holecko@gmail.com.

XXIV. ročník Gorazdovho literárneho Prešova slávnostne uzavreú vyhlásením výsledkov 30. 11. 2019 v Prešove za účasti ocenených autorov, odbornej poroty a organizátorov. Vyhodnotenie bude spojené s umeleckým programom a tvorivou dielňou na tému Duchovná poézia, próza a dráma na Slovensku. Výsledky súťaže garantí XXIV. Gorazdovho literárneho Prešova zverejnia aj v médiách, ktoré uverejnili propozície tejto súťaže. Podrobné propozície XXIV. ročníka Gorazdovho literárneho Prešova sú zverejnené na matičnej webovej stránke: <https://matica.sk/gorazdov-literarny-presov-xxiv-rocnik/>, tiež na weboch ďalších spoluprekladateľov – napríklad hlavného garanta súťaže Divadla Jonáša Záborského – útvar osvetovej činnosti, Prešov <http://djszvetaprešov.weebly.com/propoziciacutecie-suacute357a382e-xxiv-glp.html>.

MATIČNÉ DEPEŠE

Matičná konferencia

Miestny odbor Matice slovenskej Bratislava-Staré Mesto a OZ Slovenské dejiny pripravujú 8. novembra 2019 odborný seminár v priestoroch refektáru u Milosrdných bratov (námestie SNP 10, Bratislava), na ktorom historik prof. M. Homza vystúpi s prednáškou Spory slovenského univerzalizmu a partikularizmu na príklade bitky pri Mogyoróde 14. marca 1074, doc. I. Mrva pripomenie Evanjelické a katolícke krdlo v rámci národného obrodzenia, Dr. B. Blehová uvedie prednášku Slovenský exil v 20. storočí a prof. E. Hrabovec vystúpi s témou Slováci a slovenská otázka.

Štefánikovi v Bottove

MO MS v Bottove koncom septembra pri príležitosti stého výročia úmrtia Milana Rastislava Štefánika uvedol hudobno-dramatickú kompozíciu pod názvom Pocta Štefánikovi, v ktorej účinkovali významný slovenský herec, režisér a scenárista Juraj Sarvaš, Mária Schlosserová a Roman Hargaš, program spevom obohatili Mária Hocheľová, Veronika Mihalková a Šimon Svitok, klavírny sprievod patrili Martine Svitkovej. Súčasťou vystúpenia bola aj výstava organizovaná Gemersko-malohontským osvetovým strediskom v Rimavskej Sobote venovaná životu legionárov pod názvom „Botto + legionári = Bottovo. Na podujatí sa zúčastnili nielen obyvatelia Bottova, ale aj hostia z Rimavskej Soboty, Tomale, Jesenského a okolitých obcí. Organizátori vyjadrujú vďaka stálym podporovateľom kultúrneho života v obci, ktorými sú Rolnícka spoločnosť, a. s., Lesné pozemkové združenie Dubina, Poľovnícke združenie Bottovo, Miestny spolok SČK a Matica slovenská v Martine.

XXV. novozámocký festival

V Nových Zámkoch sa 27. – 29. septembra uskutočnil XXV. novozámocký festival detských folklórnych súborov s medzinárodnou účasťou, na ktorom vystúpili novozámocký Matičiarik Zlatý levík, Slniečko, Margaréta, Púčík, Dátelinka, Čepček, Ratolesť, Stuzky, Devínček, Apró Kópék, Kópék, Argýelus, Napsugar, Tkmag a Kís Zúgó. Spoločne s nimi tancovali a spievali aj hostia festivalu detské súbory Nezabudky, Slnčnica, Senec, Gerulata Rusovce – Bratislava, Poľana Očová, Krpčiarik Dunajská Streda, Metowiaczy Poľsko, Vienok Kysač, Srbsko, Rézpatkó Nagykovácsi Maďarsko a bratislavská Čecinka.

Klub Martina Rázusa

Začiatkom roka 2007 vznikol pri MO MS v Brezne Klub Martina Rázusa – Maroško, ktorý si predsa zachovávať a zveladovať historické a kultúrno-literárne dedičstvo mesta, v čom našiel podporu vo vedení mesta, Horehronskom múzeu, Evanjelickej cirkvi. Výsledkom úsilia viacerých ľudí bolo vybudovanie a 30. mája 2009 slávnostné odovzdanie Pamätnej izby s cieľovým názvom Literárne Brezno – Martin Rázus a ďalšie literárne osobnosti mesta. Pamätná izba slúži svojmu poslaniu už desiaty rok. Keďže mesiac september bol okrem iného venovaný aj Dňom Európskeho kultúrneho dedičstva, Klub M. R. – Maroško v spolupráci s Horehronským múzeom vyšiel s iniciatívou otvoriť Pamätnú izbu a pozvať verejnosť, najmä školy, na bezplatnú prehliadku. Tohto roka sa tak stalo vo štvrtok 19. septembra.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Andrej Hlinka, jedna z najvýznamnejších a najmilovanejších osobností slovenského národa, sa svojou charizmou, genialitou, pracovitnosťou a vytrvalosťou natrvalo zapísal do histórie a srdca nášho národa.

Hlinkovi na počtu

Stotridsiate výročie kňazskej vysviacky a stopäťdesiate piate výročie narodenia Andreja Hlinku sme oslávili v Bratislave-Krasňanoch. Slávnostná spomienka sa konala v sobotu 28. septembra 2019 v Katedrále sv. Šebastiána. Slávnostnú svätú omšu celebroval otec biskup František Rábek, predseda Rady pre vedu, vzdelanie a kultúru KBS, koncebroval páter Ján Ďurica, SJ. Svätú omšu uviedli fujačové fanfáry a sprevádzal ju mužský spevácky zbor Chorus Augustini, ktorý pod vedením zbornajstra Róberta Dinuša pôsobí v Bazilike Narodenia Panny Márie v Marianke. Na slávnosti sa zúčastnil ministerský radca Veľvyslanectva Rumunska v SR Eugen Predatu, druhý tajomník Veľvyslanectva Poľskej republiky v Bratislave Robert Frelík, nechýbali ani zástupcovia Národnej rady SR a ministerstva kultúry. Osláviť otca národa v hojnom počte prišli aj veriaci.

Biskup Rábek v homílii vyzdvihol kňazskú vernosť Andreja Hlinku Bohu a národu počas celého jeho života či už v službe kňaza, alebo v službe politikovi: „A je správne, aby sme si pripomínali a brali ako vzor takých mužov, ako bol Andrej Hlinka, ktorí boli nezištní, ktorí urobili niečo pre ľudí a pre národ,“ zdôraznil v kázni.

Po chrámovej hymne Bože, čos' ráčil slovenskému rodu... Daniela Suchá poďakovala otcovi biskupovi za slávenie svätej omše a odovzdala mu kyticu kvetov. Slávnosť ukončila hymnická pieseň Kto za pravdu horí. Organizátormi podujatia boli DEDIČSTVO OTCOV, o. z., a Spoločnosť Andreja Hlinku. Na slávnosti sa zúčastnili v hojnom počte aj matičiari z miestnych odborov MS Bratislava-Staré Mesto, Jarovce, Petržalka, Ružinov, Karlova Ves, Marianka, Senec a Ivanka pri Dunaji.

Národná rada Slovenskej republiky 26. októbra 2007 prijala zákon č. 531/2007 Z. z. o zásluhách Andreja Hlinku o štátotvorný slovenský národ a o Slovenskú republiku. Na ocenenie mimoriadnych zásluh Andreja Hlinku bola v budove Národnej rady Slovenskej republiky nainštalovaná busta Andreja Hlinku a pamätná tabuľa, na ktorej je uvedený text: „Andrej Hlinka sa zaslúžil o slovenský národ a Slovenskú republiku.“

Daniela SUCHÁ,
DEDIČSTVO OTCOV, o. z.

Zaujímavá inštalácia výstavy o druhej matičnej budove v Prešove

Životná púť stavebného monumentu

Text a foto: Pavol KLEBAN, člen výboru MS, predseda MO MS v Prešove

Miestny odbor Matice slovenskej v Prešove v spolupráci so zábavno-obchodným centrom MAX predstavil širokej verejnosti výstavu 90. výročie slávnostného otvorenia druhej budovy Matice slovenskej. Putovné informačné panely približujú dejiny súčasnej sídelnej budovy našej najstaršej národnej ustanovizne.

Druhé sídlo Matice slovenskej sa začalo stavať v októbri 1924 podľa projektu architekta Jána Palkoviča. Slávnostné otvorenie sa uskutočnilo počas augustových slávností v roku 1926 v Martine za prítomnosti až dvadsaťtisíc ľudí.

Autorom výstavy, ktorá zachytáva životnú púť matičného monumentu, je riaditeľ archívu Matice slovenskej Pavol Madura. Zaujímavosťou si mohli expozíciu pozrieť v priestoroch obchodného centra ZOC MAX v metropole Šariša do konca septembra 2019. Vďaka za ústretovosť a spoluprácu pri realizácii výstavy patrí manažérke nákupného centra Mgr. Miriam Vatalovej.

Ak je vôľa a dobrý nápad, výstavu možno umiestniť aj do zábavno-obchodných priestorov, ako sa to podarilo v prešovskom MAX-e, kde návštevníkom takto predstavili dejiny druhej matičnej budovy v Martine.

Matičari z nového odboru v Ondavských Matiašovciach sa činia

Vatra bola ich prvým podujatím

Text a foto: Mária HORŇAKOVÁ

Novozaložený Miestny odbor Matice slovenskej v Ondavských Matiašovciach má za sebou prvé vydarené podujatie, ktoré matičiarov v obci povzbudzuje do ďalšej činnosti.

V Ondavských Matiašovciach matičari a miestni občania pod vedením predsedu Michala Onofreja v spolupráci so starostom obce Martinom Mikom pripravili k výročiu prijatia Ústavy SR

bohatý program pre dospelých a mládež. Pre deti pripravili športové hry na futbalovom ihrisku a kultúrny program zabezpečil matičný spevácky folklórny súbor Kazalinka. Podujatie sa začalo

v podvečer slovenskou štátnou hymnou za účasti predsedu MS Mariána Gešpera a člena výboru MS Ladislava Kalaču. Predseda MS vo svojom príhovore vyzdvihol aktivitu miestnych matičiarov, ktorí iba nedávno založili miestny odbor a majú za sebou prvé úspešné podujatie. Pripomenul, že v tomto roku si zároveň pripomíname aj sté výročie obnovy slovenskej národnej kultúry a vedy, ktorá zažila svoju renesanciu v roku 1919, keď sme sa zbavili uhorskej nadvlády a Slovensko sa stalo súčasťou do nového štátu. V podvečer nasledovalo zapálenie vetry aj ohňostroj, čo spontánne ocenilo mnoho účastníkov podujatia, na priebehu ktorého bolo odhodlanie členov nového MO MS rozširovať matičnú ideu v celej obci i v spolupráci s jej vedením obce. A to sa im darí, účasť mladých ľudí na akcii aj s rodinami to potvrdzuje.

OZNAM

VÁŽENÍ PREDPLATITELIA!

Už niekoľko dlhých rokov Slovenské národné noviny nezvyšovali svoju predajnú cenu, ktorá je v súčasnosti jednoducho najnižšia zo všetkých mienkotvorných týždenníkov na celom Slovensku. Len 50 centov za číslo nestoja ani regionálne periodiká s výrazne menším dosahom, ako je náš týždenník. Počas ostatných rokov nielen ekonomickým vývojom, ale aj legislatívnymi úpravami zdražiel život na Slovensku. Dlhodobou ekonomikou rastie, zvyšujú sa mzdy v národnom hospodárstve, a tým sa aj zvyšujú ceny služieb a celková spotreba obyvateľstva. Je to pozitívny vývoj pre Slovensko, ktorý sa však prejavuje aj v zvyšovaní cien.

Preto sme sa po dlhších rokoch od 1. 1. 2020 rozhodli zvýšiť predajnú cenu jedného výtlačku Slovenských národných novín z 0,50 € na 0,60 € za číslo a z 1 € na 1,20 € za dvojčíslo. Oplatí sa však kúpiť si noviny formou predplatného. Naším predplatiteľom poskytneme zľavu vo výške 10 percent. Predplatné bude nasledovné:

28,- € ročné predplatné
14,- € polročné predplatné
7,- € štvrtročné predplatné

K tomuto kroku sme nútení pristúpiť predovšetkým z dôvodu nárastu nákladov na tlač už v minulosti, ktorú sme však nepremietli do ceny SNN v roku 2019.

Veríme, že i napriek miernemu navýšeniu ceny zostanete naďalej našimi predplatiteľmi. Ďakujeme za vašu neustálu podporu a priazeň.

Vaša redakcia

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN 38/2019 sme sa pýtali, akým výsledkom sa skončil futbalový zápas slovenských a maďarských futbalistov v Budapešti, na ktorom sa fanúšikovia našich súperov dopustili provokáčnych šovinistických prejavov, za čo nasledovali aj tresty od medzinárodných futbalových riadiacich orgánov, ba hrozilo, že ďalší kvalifikačný zápas s Walesom v Trnave opäť odohráme bez divákov. Správna odpoveď mala znieť, že futbalový zápas medzi Slovenskom a Maďarskom v Budapešti sa skončil víťazstvom našich „sokolov“ 2 : 1. Vyžrebovali sme týchto výhercov: Andrej Chmelík, Banská Bystrica; Helena Poláčková, Kúty; Mária Obecajčíková, Trnava.

• V aktuálnych SNN teatrológ Milan Polák prináša recenziu o muzikáli storočia, ktorý v tejto sezóne uvádzajú na Novej scéne v Bratislave. Napište nám, ako sa táto spevoherná inscenácia nazýva, kto je autor rovnomennej literárnej predlohy a meno hlavného hrdinu.

Svoje odpovede posielajte na redakčné kontakty našej administrátorky Ľubici Rišiarovej, ktoré sú uvedené aj v tiráži týchto novín, do 15. októbra.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

12. októbra

– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil katolícky farár, národovec, poslanec uhorského snemu Ferdiš Juriga (1874 – 1950); stál pri zrode republiky po prvej svetovej vojne, kléru však celý život robil problémy: žiadal zrušiť celibát, volil biskupov veriacimi, zaviesť liturgiu v slovenskom jazyku a pod.

13. októbra

– dvestoosemdesiatpäť rokov od narodenia hudobného skladateľa Mateja Kamenického z Pustých Úľan (1734 – 1821), ktorý sa presťahoval do Poľska a už ako M. Kamenski sa stal zakladateľom poľskej opery dieľom Obšťastnená bieda

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa narodil Stanislav Zachar z Valče (1869 – 1937), staviteľ druhej budovy MS v Martine, železničných objektov Košicko-bohumínskej trate a trate Vrútky – Budapešť, autor päťdesiatich kostolov, za čo mu pápež Pius XI. udelil Rad sv. Silvestra

– stopäť rokov, čo v Bratislave začala pôsobiť maďarská Alžbetínska univerzita, zanikla o päť rokov vznikom ČSR (1914 – 1919)

– pred sto piatimi rokmi sa narodil spisovateľ a filmový scenárista Alfonz Bednár (1914 – 1989), do vedomia sa zapísal najmä románom Sklený vrch a novelami Hodiny a minúty, autor scenárov filmov Slnko v sieti, Organ, Tri dcéry a i.

14. októbra

– stodvadsaťpäť rokov od narodenia matičiara, fenoména folklóru, zberateľa ľudových piesní, výtvarného fotografa a filmára prof. Karola Plicku (1894 – 1987)

– pred sedemdesiatimi rokmi novými cirkevnými zákonmi sa všetky náboženské organizácie dostali pod štátnu správu; prvým riaditeľom Slovenského úradu pre veci cirkevné v roku 1949 bol mladý Dr. G. Husák

15. októbra

– pred tridsiatimi piatimi rokmi (1984) slovenskí horolezci Zoltán Demján a Jozef Psočka vystúpili na najvyšší vrchol sveta Mount Everest bez použitia kyslíkových prístrojov; Psočka (1934 – 1984) pri zostupe zahynul

16. októbra

– stodvadsať rokov, čo sa v Košiciach prvý raz premietali filmy (1899)

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel v Clevelande exilový básnik, esejista a prekladateľ Karol Strmeň (1921 – 1994)

18. októbra

– stoštyridsaťpäť rokov, čo sa narodil legionár, bojovník za národnú slobodu, ale aj básnik, prozaik, najmä však klasik slovenskej veselojazy Jozef Gregor-Tajovský (1874 – 1940); dodnes sa hrajú jeho Ženský zákon a Statky-zmätky, hriešne sa však zanedbali jeho národné drámy Smrť Ďurka Langsfelda, Blúznivci, Hrdina a i.

– pred sto tridsiatimi rokmi sa narodil prvý slovenský profesionálny herec Jozef Kello (1889 – 1951), prvý predstaviteľ Jožka Púčika na scéne SND, ktorej bol členom do svojej smrti; za rolu Tonkoviča v Senečičovom Neobyčajnom človeku dostal v roku 1941 štátnu cenu Slovenskej republiky

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.